

HRVATSKI PLANINAR

ČASOPIS
HRVATSKOG
PLANINARSKOG
SAVEZA

GODIŠTE 96

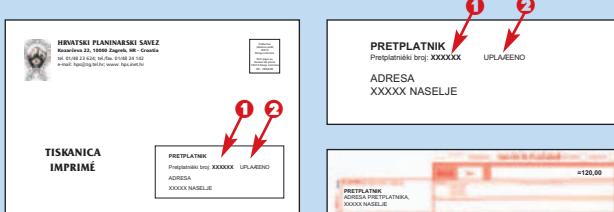
RUJAN
2004

9

**»HRVATSKI PLANINAR« - ČASOPIS HRVATSKOG PLANINARSKOG SAVEZA
»CROATIAN MOUNTAINEER« - JOURNAL OF THE CROATIAN MOUNTAINEERING ASSOCIATION**

ČASOPIS »HRVATSKI PLANINAR« izlazi u 11 brojeva godišnje (za srpanj i kolovoz kao dvobroj). Prvi broj izašao je 1. lipnja 1898. Časopis nije izlazio od 1919. do 1921. i od 1945. do 1948., a od 1949. do 1991. izašao je pod imenom »Naše planine«.

PRETPLATA za 2004. godinu je **120 kuna** (za inozemstvo 32 eura). Preplata se uplaćuje na žiro-račun Hrvatskog planinarskog saveza **2360000-1101495742**, pri čemu na uplatnici u rubrici »Poziv na broj« obavezno treba biti upisan Vaš preplatnički broj. Preplata za inozemstvo (32 eura) uplaćuje se na račun **SWIFT-ZABA-HR XX 25731-3253236**, također uz poziv na preplatnički broj.

VAŠ PREPLATNIČKI BROJ (O)

otisnut je uz Vašu adresu, koja je naljepljena na omotnici za slanje časopisa. Nakon izvršene uplate, uz adresu ćete moći vidjeti naznaku o uplati, čime možete provjeriti je li Vaša uplata za tekuću godinu uredno primljena i evidentirana pri HPS-u (O).

NOVI PREPLATNICI, odnosno zainteresirani za pretplatu, trebaju se pismom, telefonom, faxom ili e-mailom javiti Hrvatskom planinarskom savezu. Za nekoliko dana poštom će primiti uplatnicu i brojve izašle od početka godine, a zatim će svaki mjesec na svoju adresu redovno primati svoj primjerak časopisa.

CIJENA POJEDINAČNOG PRIMJERKA je 15 kuna.

SURADNJA: Prilozi se mogu slati putem e-maila ili poštom. Krajnji rok za primitak priloga je 10. dan u prethodnom mjesecu (30 dana prije izlaska broja). **Uredništvo zadržava pravo kraćenja i obrade tekstova**, posebno za duže priloge. Svi primljeni materijali se na zahtjev vraćaju autorima. **Prednost imaju** prilozi popraćeni što boljim izborom ilustracija. Slike se mogu slati poštom ili u digitalnom formatu (e-mailom, na CD-u ili disketi). Detaljnije upute možete potražiti na Internetu na adresi <http://hps.inet.hr/hp/upute.pdf> ili izravno od urednika.

IZDAVAČ

**HRVATSKI PLANINARSKI SAVEZ
KOZARČEVA 22, 10000 ZAGREB**

E-MAIL: hps@inet.hr

http://hps.inet.hr

TEL./FAX 01/48-24-142

TEL. 01/48-23-624

UREDNIŠTVO

**hrvatski.planinar@vip.hr
http://hps.inet.hr/hp**

UREDNIK

ALAN ĆAPLAR

PALMOTIĆEVA 27, 10000 ZAGREB

E-MAIL: CAPLAR@VIP.HR

TEL./FAX 01/48-17-314

TEL. 091/51-41-740

UREDNIČKI ODBOR

DAMIR BAJS

DARKO BERLJAK

VLAHO BOŽIĆ

TOMISLAV ČANIĆ

MR. DARKO DOMIŠLJANOVIĆ

VESNA HOLJEVAC

FARUK ISLAMOVIĆ

ZDENKO KRISTIJAN

ŽELJKA LISAK

PROF. KRUNOSLAV MILAS

PROF. DR. ŽELJKO POLJAK

TISAK

»EKOLOŠKI GLASNIK« D.O.O.

DONJA LOMNICA

ISSN 0354-0650

SADRŽAJ

HRVATSKI PLANINAR

290 DINARA - 1831 m

292 DOLOMITI

297 PLANINARSKI PUTOVI

307 KALNIK

Godište 96

Volume

Broj 9

Number

Rujan - September 2004

NAJVIŠI VRH HRVATSKE KAO PLANINARSKI**I NACIONALNI SIMBOL****290**

ALAN ČAPLAR

DOLOMITI FRIULANE, PARK PRIRODE**292**

DAMIR MARGAN

DRAGUTIN BRAHM - PRVI SMRTNI SLUČAJ**295****U HRVATSKOM ALPINIZMU**

VLADIMIR JAGARIĆ

NEODRŽAVANI PLANINARSKI PUTOVI I ŠTO S NJIMA? **297**

ZDENKO KRISTIJAN

NA VRHOVE IVANŠČICE - KROZ »PRIVATNI POSJED« **299**

KREŠIMIR OŽANIĆ

ZNAKOVI PORED PUTA**301**

BRANKO MEŠTRIĆ

NOVE CESTE - NOVI OŽILJCI NA VELEBITU**304**

ALEKSANDAR GOSPIĆ

ŠTO SVE NUDI KALNIČKA GORA**307**

ŽELJKO REMAR

NEPLANIRANI POSJET SNJEŽNIKU I KAMENJAKU**311**

ZLATKO VIDOŠA

POPLAVA U VETERNICI KONCEM 19. STOLJEĆA**313**

VLADO BOŽIĆ

PLANINE I DUHOVNOST**316**

BLAŽ TOTA

PLANINARSKE IJSPOMENE**317**

ANTE STARČEVIĆ

PLANINARSKE KUĆE I PUTOVI**321****PLANINARSKI TISAK****323****VIJESTI****326****KALENDAR AKCIJA****328**

SLIKA NA NASLOVNICI:

U KAMENOJ GALERIJI (JUŽNI VELEBIT)

UVODNIK

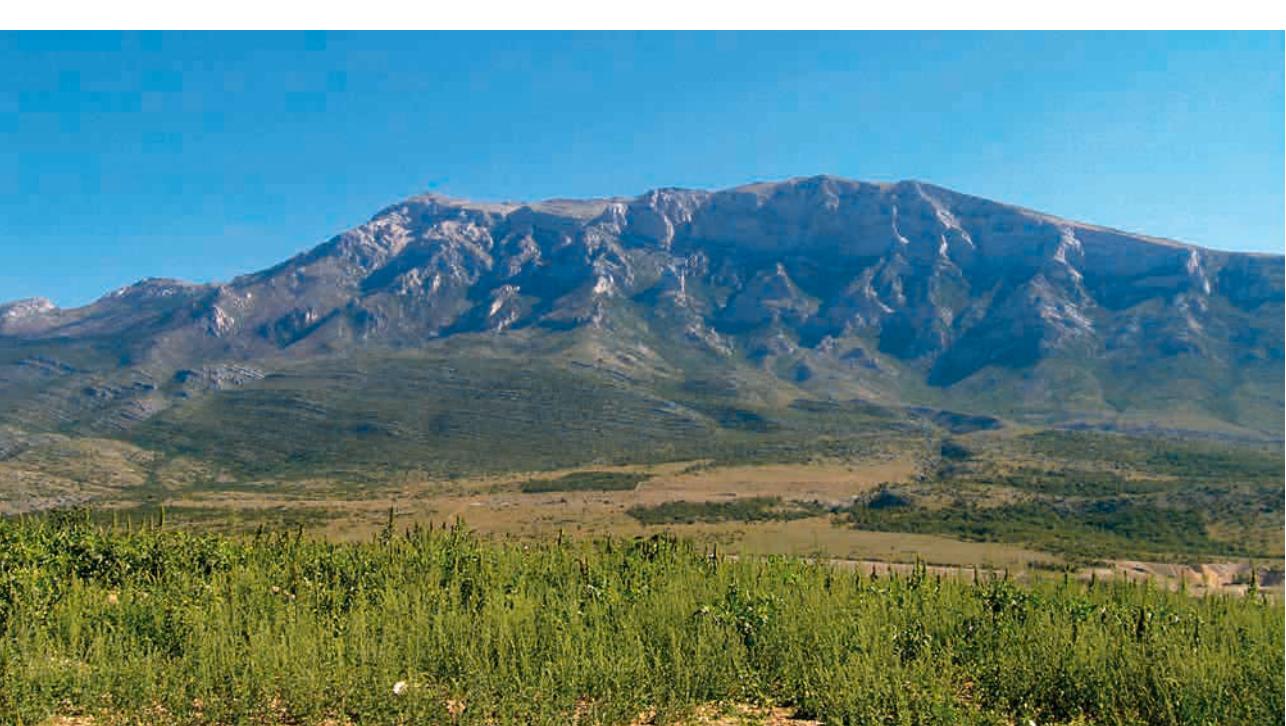
NAJVIŠI VRH HRVATSKE KAO PLANINARSKI I NACIONALNI SIMBOL

Ne tako davnim osamostaljenjem Hrvatske nekadašnje republičke granice postale su nove državne granice, a naše planine mogli smo ponovo ponosno početi zvati hrvatskim. Jedna od novosti postala je i činjenica da najviši vrh naše domovine više nije alpski Triglav, već jedna od najmarkantijih planina u gorskom sustavu Dinarida, smještena u dalmatinskom zaleđu iznad Knina, visoka 1831 metar, planina Dinara.

Naše planine raznolikošću svojih pejzaža; od kamenih goleti i slikovitih bjelogoričnih i crnogoričnih šuma do prostranih livada i pojasa klekovine, te jedinstvenom povezanošću planina i mora čine gorsku Hrvatsku jednim od najslikovitijih područja u ovom dijelu Europe. Neke od tih planina

već su davno zahvaljujući svojoj ljepoti, položaju, povijesnim značajkama ili drugim obilježjima, npr. Velebit, Biokovo ili Klek, postale simboli ne samo među planinarama, već i među ostalim građanima, pa i stranim gostima (sjetite se samo ljetnih gužvi u Paklenici!). No, dok se europske zemlje diče najvišim vrhovima kao svojim neupitnim nacionalnim simbolima, u nas još većina ljudi, pa čak ni poneki planinari, ne znaju da se najviši vrh njihove zemlje nalazi na planini Dinari.

Imena vrhova poput Grossglocknera, Mont Blanca, Olimpa ili Triglava, kao imena kakvih proizvoda danas predstavljaju sinonime za nazive zemalja u kojima se nalaze. Ne umanjujući ljepotu i značaj inozemnih vrhova, treba priznati da je ža-

losno da većina hrvatskih građana znade koji je najviši vrh Slovenije, a da istodobno ne zna koji je najviši vrh Hrvatske.

S druge pak strane, naši turistički djelatnici a ni brojni planinari nisu svjesni koliko je veliko zanimanje stranaca koji kao turisti posjećuju tijekom ljeta našu obalu za uspon na Dinaru. U brojnim turističkim vodičima, uz podatke o površini, broju stanovnika i druge statističke podatke, nalazi se i podatak da je najviši vrh Hrvatske visok 1831 metar, a na auto-kartama lako je uočiti da se taj vrh nalazi na putu prema moru i svakom imalo planinarski raspoloženom turistu to predstavlja dobar motiv za uspon. Štoviše, upravo za razliku od prije spomenutih europskih vrhunaca, najviši vrh Hrvatske je razmjerno lako dostupan i kao takav predstavlja jedan od najvećih dosad neiskorištenih turističkih potencijala dalmatinskog zaleđa i Hrvatske u cijelini.

No, Dinara nije samo najviši hrvatski vrh, već i jedna od izrazito lijepih planina. Njezina nekoliko stotina metara visoka jugozapadna stijena svojom veličinom zadivljuje i privlači poglede svakoga tko se nađe u njezinom podnožju, a posebnu ljepotu istodobno osiguravaju joj bogate cvjetne livade i šume koje ne odaju da je riječ o području bezvodnog krša. Slici Dinare posebnu čar daju i ostaci nekadašnjeg stočarskog života, a vidici koji se s nje pružaju na sve strane pamte se i prepričavaju.

Iako je još dug put do prihvatanja Dinare kao planinarskog a i nacionalnog simbola, taj put nije međutim u začecima. Hrvatski planinarski savez pokrenuo je nedugo poslije oslobođenja Dinare pohod koji je do danas već postao tradicionalan. Prvih godina, taj se pohod održavao povodom Dana državnosti 30. svibnja, kao možda najoriginalniji način obilježavanja hrvatske državnosti na mjestu najprimjerenijem za to: neposredno iznad kraljevskog grada Knina, simbola nove hrvatske slobode, na najvišem vrhu Hrvatske.

Uz to, prigodom otvorenja Hrvatske planinarske obilaznice, Dinara je jedina uvrštena kao obavezna kontrolna točka, na kojoj osim pečatom vrha treba svoj posjet ovjekovječiti i fotografijom.

Prigodom Međunarodne godine planina, 2002. Hrvatski planinarski savez uspio je i odgovorne u

Radovi na domu »Brezovac« ovoga ljeta

državnim tijelima osvijestiti o značaju Dinare kao najviše planine u Hrvatskoj. Te je godine pri Ministarstvu zaštite okoliša i prostornog uređenja osnovano Povjerenstvo za promociju Dinare, emitirani su promidžbeni televizijski spotovi o Dinari, a slika Dinare našla se i na telefonskim karticama. Tada je izrađen i projekt temeljite obnove planinarskog doma »Brezovac« na Dinari na temelju kojega su HPS i HPD »Dinara« iz Knina priskribili 2003. donaciju Ministarstva turizma od za obnovu doma. Uz veliko zalaganje članova HPD »Dinara«, tijekom ovoga ljeta obnova doma »Brezovac« je dovršena i tako osigurana važna polazna točka za uspone na vrh Dinare. Tek obnovom toga doma najviši vrh Hrvatske postaje lako dostupan u okviru ugodnog vikend-izleta. Tu činjenicu kao planinari trebamo što više koristiti i što redovitije pohoditi Dinaru, kao što je to prije osamostaljenja bilo uobičajeno s najvišim vrhom tadašnje države.

Obnovljen dom »Brezovac« na Dinari ostat će dakle jedno od trajnih ostvarenja iz ove godine kada proslavljamo 130. obljetnicu organiziranog hrvatskog planinarstva. No, na Hrvatskom planinarskom savezu, ali i na svim hrvatskim planinarama je zadaća da Dinaru, pohodeći je i štiteći, te prenoseći iskustva i predstavljajući je u svojim sredinama pretvore u istinski planinarski i nacionalni simbol. Planina Dinara, ne samo svojim primatom visine, već i ljepotom pejzaža i širinom vidika to zasluguje!

DOLOMITI FRIULANE, PARK PRIRODE

DAMIR MARGAN, Crikvenica

Prvih nekoliko sati vožnje po autocesti protekne mi uvijek pomalo jednolično i jedva dočekam zanimljiv planinski krajolik. Put nas vodi kroz Barcis i pitoreskni talijanski gradić Cimolais. Odmah zatim slijedi ono glavno - bijela cesta po-

staje sve uža, lošija, strmija i zavojitija, čak se na nekoliko mjesta spušta u riječno korito, doduše suho, ali naporno za vožnju. Tu mnogi ostavljaju svoje samovozne ljubimce, no naš ljubimac pokazuje živahnost i voljnost, pa to koristimo da se uspnemo do cilja - parkirališta podno planinarske kuće Pordenone (1249 m). Talijanka iz auta parkiranog do našeg dovikuje: »Ni vi ne volite svoj auto, zar ne, kada ste se dovezli dovel!« Jamačno je putem predbacivala mužu i tražila da se vrate. Nama je to smiješno, ali ona, izgleda, ozbiljno shvaća pogibeljnost prilazne ceste.

Od doma krećemo na južnu stranu Val Meluzza, doline istoimenog pre-sahlog jezera. Više od sat vremena uspinjemo se siparom. Svatko sebi bira najpovoljniji smjer uspona i sva je sreća da je kamenje razmjerno dobro utvrđeno, pa ne propadamo i ne otklizavamo.

U pravi trenutak dokopavamo se šumske staze i debelog hладa skrećući na zapadnu stranu, zaklonjenu od sunca. Ali, strmina nikako ne prestaje, izvlači iz nas potoke znoja i nastojimo to prihvati, kada već nema alpskih potočića da žubore. I kada nam se staza smilovala izravnavši se malo, naišli smo na malu riđovku koja je pokušavala progutati šumskog miša. Budući da na nas nije obraćala ni najmanju pozornost, produžili smo, ostavivši ih na miru, ne remeteći prirodne zakone.

Pod Campanile di Val Montanaia

foto: Damir Margan

Na vrhu Monte Ferrara (2258 m)

foto: Damir Margan

Na prijevoju Forcello della Lama (1935 m) stupamo na greben koji nas vodi jugoistočno, prema vrhu. Na čistini smo i sunce peče, ali na toj visini vjetrić ugodno osvježava i sve se lakše podnosi.

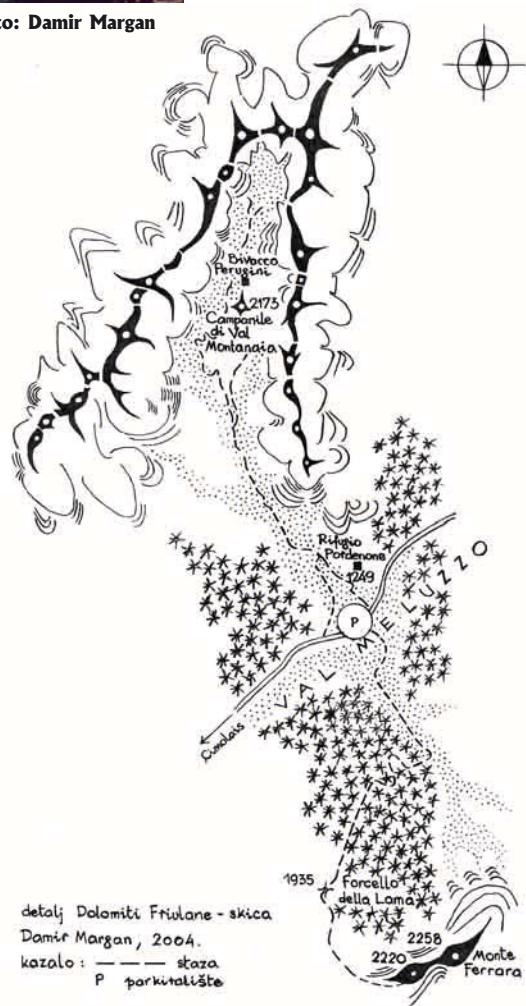
Dolazak na vrh Monte Ferrara (2258 m) doživljavamo kao nagradu. Ovdje tek puca vidik na sve strane! A umjesto pretencioznih objekata koji su karakteristični za mnoge vidikovce, vrh je obilježen čuljkom iz kojeg viri drveni pješački štap - domišljato, jednostavno i duhovito. Premda je staza dobro utabana i označena, dobro nas je naučila stalna strmina duga 4 i pol sata hoda.

Prenoćili smo na otvorenom, ispod stjenovitog nadvisa. Dok su ostali bez puno priprema skockali ležajeve, ja sam nakon puno slaganja i preslagivanja zadnji uvukao noge u spavaču vreću. Dok su se kroz krošnje gubili znakovi dana, razgovarali smo sve tiše i tiše. Noćni zvukovi prirode polako su se uvlačili u nas i uljuljkivali u san.

Odjednom nas je probudio udarac i trešnja zemlje, nešto je protutnjalo kršeći granje i povlačeći za sobom kamenje. Usred noći, još sneni, nismo mogli shvatiti što se događa. Napeto sam osluškivao zvukove nakon što je buka prestala. Ni uz pomoć svjetiljki nismo vidjeli ništa neuobičajeno. Tek sutradan vidjeli smo gromadu koja se negdje gore odvalila i pronašla svoj put nizbrdo.

Oni koji u životu nisu legli spavati na neki drugi krevet osim svojega, kao i oni koji u planinarskim domovima traže udobnost i mir svojege doma (nije da i ja to ne volim), rekli bi da nam tako i treba kad izazivamo sudbinu.

Iduće je jutro bilo posebno. Već se dugo nisam penjao, pa sam izgubio osjećaj za stijenu. A danas se spremamo ni više ni manje nego na najdonjnjiviju, najizloženiju, najokomitiju stjenčugu ovoga

Grebenski put Monte Ferrara foto: Danur Margan

područja: Il Campanile di Val Montanaia (2173 m). Nimalo me ne umiruje činjenica da idemo smjerom *via comune* (najlakšim), kuda je i prvi put ispenjan ovaj »zvonik doline Montanaia« 1902. godine, s ocjenom III°(IV°). Ipak ostaje činjenica da nas čeka preko 200 metara čiste okomice! Troje smo u navezu; ja (sa svojim strahovima) na kraju naveza, podalje od očiju supenjača.

Stijena je čvrsta, s dovoljno hvatišta i nogostupa. Lijepo je vrijeme, održavamo smjer penjanja ne lutajući, očito nas i stijena hoće - sve nas ide, uvjeti su se poklopili u idealne. Ne petljamo previše, prilično glatko penjemo i osiguravamo se na postojećim klinovima. Na jednom mjestu penjači su dio stijene toliko izlizali da je sjajio na suncu kao najfinije polirani mramor, pa skrećemo na sigurniji detalj - ploču gdje treba poskociti ili se dobro istegnuti do sljedećeg hvatišta, a pogled ne može izbjegći izloženost dubini! U meni se budi žal za sigurnošću staza u podnožju, no supenjači pro-

laze detalj, pa ja stišćem zube, usredotočujem se na stijenu i - prolazim. Ima još takvih mjesta: npr. okomita pukotina koja se izvila nad ponorom i kada dođeš na njen rub izbacuje te van, pa tek krajnjim naporom održiš kontakt sa stijenom; ili polica koja privuče širinom ali ubrzo postaje ne-prolazna, pa moraš odabratu onu usku i izloženiju padu jer ta vodi do nastavka smjera. Dobivam osjećaj snage i zadovoljstva sa svakim ispenjanim metrom, osobito nakon ispenjanih »škakljivih« detalja.

Stupivši na vrh nakon tri sata penjanja, sreća nam lipti iz svake pore, ozareni smo postignutim rezultatom, a zvonjavom malog zvona na vrhu (ovo je ipak »zvonik«) i upisom u knjigu označavamo svoj uspjeh.

Pogledom u dubinu na raznobojne točkice (ljude) oko skloništa (oni kažu *bivacco*) Perugini vratila se ozbiljnost i uslijedilo je spuštanje. Prvo niz dvostruko uže do prve police, pa niz jednostruko uže do sljedeće, a onda opet niz dvostruko... kroz 40 metara praznog prostora (kao iz helikoptera) do škrbine na rubu procjepa. Kroz taj procjep, odnosno tjesnac, opet se spuštamo niz uže, a onda otopenjavamo slobodno do podnožja i svojih stvari.

Spuštanje je predstavljalo još jedan doživljaj koji se ne može usporediti ni s kojim drugim u planinarstvu. Osjećaj slobode i ispunjenosti ostvarenim briše umor i okreće nas novim stijenama, kojih ovdje, u amfiteatru Val Montanaia, ima u izobilju. Što bi na sve to rekli oni koji svijet promatraju iz fotelja i komentiraju u gradskim kavarnama, a blizu tom stavu su i mnogi kolege-planinari, mislim da ne treba naglašavati.

Ma koliko bilo »prijateljskih« savjeta da se okanim tih avanturičkih vratolomija - neki pri tome misle na penjanje, neki općenito na planinarenje, ljubav prema planinama je jača. Odluku o tome kuda i kako napredovati donosi svatko za sebe u skladu s voljom i mogućnostima. Svoje stave nitko nije pozvan nametati; samo može (ako želi) svoje doživljaje podijeliti s drugima. A Dolomiti Friulane to zaslужuju - još uvijek imaju sačuvan dah divljine, netaknutosti, nevinosti prirode koju svatko na svoj način može osjetiti.

IZ PLANINARSKE PROŠLOSTI

DRAGUTIN BRAHM - PRVI SMRTNI SLUČAJ U HRVATSKOM ALPINIZMU

VLADIMIR JAGARIĆ, Zagreb

Skupina od desetak zagrebačkih planinara i športaša 21. siječnja 1927. osniva Klub »Cepin« sa »svrhom njegovanja planinarenja, športa i promicanja društvenosti među članstvom«. Među osnivačima izdvajamo pravnika, dr. Milovana Mlinarića, lakoatletičara i vođu hrvatske reprezentacije na Balkanskim igrama u Ateni 1939. i Slavka Prevendara, planinara, kasnije člana Alpinističkog odsjeka HPD-a i u doba NDH drugog po redu povjerenika HPD-a (prvi je bio prof. Vladimir Stahuljak). Kako se broj članova povećavao tako su se članovi grupirali u pojedine sekcije. Najprije je osnovana planinarska, pa skijaška i visoko-alpinistička (tako piše u klupskim službenim spisima), zatim sekcija »table tenis«, šaha i dječja. Planinarska sekcija je »njegova najjača sekcija. Rad te sekcije bio je u minuloj godini mnogo veći i brojniji nego prijašnjih i to zato, jer smo se uspjeli riješiti tutorstva H.P.D....«, piše u tajničkom izvještaju za 1933. godinu.

Klub je imao vlastite prostorije u Boškovićevoj 17, legitimaciju, žig, značku, list »Ulaz« (geslo: »Litrom kroz život«) i pozdrav »Ćiribi«. »Crvena večer« (nema veze s politikom), »Cepinaški majalis« (zajednički ručak) i jedan zajednički izlet, tradicionalna su bila godišnja okupljanja svih sekcija. Prvi je predsjednik bio Branko Križ, a u izvještaju s osnivačkog sastanka (olovkom pisanih) citamo i ime Dragutina Brahma. Klub je raspušten 19. lipnja 1941, kao i sva druga društva u NDH.

Dragutin Brahm rođio se 26. kolovoza 1909. u Zagrebu. Odrastao je u okruženju očeve soboslikarske radionice »Brahm« u obiteljskoj kući na

Medveščaku 20. Nadimak »Raca« dobio je po djedovom dućanu mješovite robe »Bela Raca«. U odboru Kluba obavljao je dužnosti blagajnika, tajnika, knjižničara i potpredsjednika. Igrao je dobro stolni tenis (referent 1933), a još bolje je skijao (natjecatelj). Bavio se glazbom, slikarstvom, pjesništvom (zbirka pjesama u rukopisu), planinarstvom, alpinizmom i osnovnim zanatom slobodnim slijekom. Poznat je bio kao veseljak, zabavljajući, volio je društvo i pjesmu. Živio je kratko, ali »punim životom«, u svemu se želio isprobati,

**Članovi Kluba »Cepin« na Medvednici 1930. godine.
Dragutin Brahm leži u prvom redu, s desna**

svaštario je. Stalno mu se nekamo žurilo, kao da je predosjećao da neće dugo živjeti.

Visoko-alpinistička sekcija Kluba osnovana je 7. kolovoza 1933. Među osnivačima spominje se i hapedaš, legenda hrvatskog alpinizma, Slavko Brezovečki (1911 - 1989). Za pročelnika je izabran Dragutin Brahm. U izvještaju tajnika Kluba za 1933. o osnivanju visoko-alpinističke sekcije, pored ostalog piše: »Mi smo danas uz H.T.K. Sljeme« jedini klub u Zagrebu, koji se bavi tom granom planinarstva«. Prema tome, cepinaška visoko-alpinistička sekcija prva je organizirana alpinistička sekcija u povijesti hrvatskog alpinizma (Alpinistička sekcija HPD-a osnovana je 3. travnja 1935).

Gotovo svake nedjelje Brahm je bio na nekom izletu. Posjećivao je Medvednicu, Samoborsko gorje i Gorski kotar, planinario je i penjao u Julijskim (kuloar Jalovca) i Kamniškim Alpama (Brinškov kamin u Planjavi), prepenjao je Slovenski smjer u Sjevernoj triglavskoj stijeni u navezu s Vladimirom Miloševićem, a bio je i na Grossglockneru; uspon na Grossglockler i Triglav opisao je u Hrvatskom planinaru u br. 1. i 3. 1933. S Dragutinom Lukićem prepenjao je 1933. kosi rascjep u južnoj stijeni Kleka. Smatravši ga prvenstvenim smjerom nazvali su ga »Cepinaški«.

Međutim, naknadno se ustavilo da je smjer prvi prošao 1926. Zvonimir Badovinac sa supenjačima.

Brahm nije bio član Alpinističke sekcije HPD-a, ali se družio s hapedeovim penjačima. S njima je i penjao u stijeni Kleka: prvi pokušaj u smjeru poslije nazvanom »Dragmanov smjer«.

Brahmov prijatelj Ladislav Makovac dao je za »Južarnji list« od 30. lipnja 1938. izjavu o Brahmovoj pogibiji u stijeni Aniča kuka, a koja ukratko prepričano glasi: Članovi Kluba »Cepin«, Vladimir Drolc, Adolf Löwy, Ladislav Makovac i Dragutin

Brahm namjeravali su prilikom izleta na Velebit nekim lakšim smjerom doći na vrh stijene Aniča kuka. Kada su došli pod stijenu Drolc, Löwy i Makovac odustali su od penjanja po smjeru koji je dan prije zacrtao Brahm. Nagovarali su i Brahma da i on odustane. No, on je bio uporan - namjeravao je sam krenuti. Ne žečeći ga pustiti samoga, Makovac krene s njim. Na jednoj polici, na visini od oko 300 m (poslije nazvana »Brahmova polica«), Magovac osiguravajući uzetom Brahma, koji je bio prvi u navezu, osjetio kako uže popušta i iznenada Brahm padne pokraj njega viseći na užetu. Bio je mrtav. Po svoj se prilici Brahm poskliznuo i prilikom pada udario glavom u stijenu. Dogodilo se to 27. lipnja 1938. Brahm je tada imao 29 godina.

Dvije godine poslije, znači 1940, točno na dan Brahmove pogibije, penjači Slavko Brezovečki i Marijan Dragman svladali su taj dio stijene Aniča kuka i u spomen prijatelju nazvali ga »Brahmov smjer«. Prvi su ponovili smjer 1955. Nikola Šimunović i Dušan Jakšić, a prvi koji ga je prošao solo usponom bio je Miroslav Pleško, 1967.

Brahmova pogibija prvi je smrtni slučaj u povijesti hrvatskog alpinizma. Njegova smrt označila je i početak povijesti penjanja u stijeni Aniča kuka.

PLANINARSKI PUTOVI

NEODRŽAVANI PLANINARSKI PUTOVI I ŠTO S NJIMA?

ZDENKO KRISTIJAN, Samobor

Hodati po dobro označenom putu je za planinara, pogotovo onoga koji ne poznaje dobro teren kojim se kreće, pravo zadovoljstvo. Markacije se prate lako, skretanja su dobro označena, a na križanjima putokazi ili ploče upućuju kamo treba krenuti.

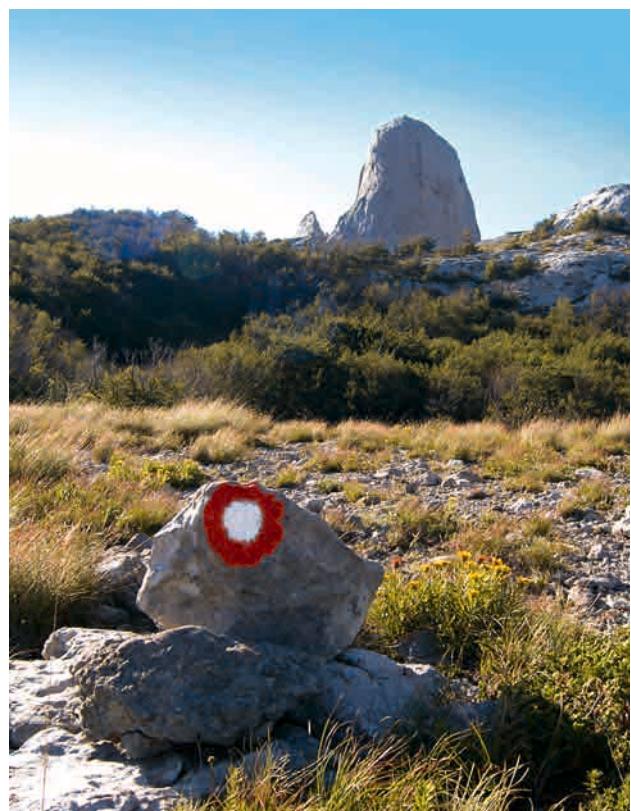
Poznato je da markacije blijede nakon 3-4 godine pa ih treba obnoviti. Na stare okrugle oznake treba nanijeti novi tanki sloj bijele i crvene boje, vanjskog promjera 12 cm, bez obzira na to što je stara markacija možda bila veća. Umjesto poneke nestale markacije treba na pogodnom mjestu nacrtati novu.

Markacije obnavljaju markacisti, koji su školovani i registrirani za tu aktivnost u našoj planinarskoj organizaciji, no ipak je najvažnije iskustvo, koje se stječe godinama.

Na većini hrvatskih planina puteve održava više planinarskih društava. Svako društvo je zaduženo za održavanje jednog, dvaju ili više markiranih putova, neka društva i na više udaljenih planina. Naravno, ima planina koje markira samo jedno društvo. Članovi Komisije za planinarske puteve HPS su ujedno povjerencici za pojedina planinska područja ili planine. Povjerencici imaju zadatak da popišu sve puteve na svom području podijeljene po planinarskim društvima koja ih održavaju. Svake 1-2 godine popis se dopunjuje novim podacima. Tako postoji popis puteva Medvednice, Samoborskog i Žumberačkog gorja, Karlovačkog Pokuplja, Gorskog kotara i Velebita. Za ostala planinska područja popis se priprema ili je izrada u tijeku.

Komisija je tijekom travnja i svibnja primila odgovore o stanju putova od društava koja imaju organiziranu markacijsku djelatnost. Od nekih društava još uvijek očekujemo odgovor.

Tijekom Domovinskog rata došlo je do zastoj u redovnoj obnovi planinarskih putova, no danas je većina putova obnovljena. Kao primjer sla-

Markacija pod Stapinom

STARA MARKACIJA

Jedan u nizu žumberačkih bregova, ni po čemu poseban. Napuštena sela, stare kuće, tišina, prekrasna priroda... I tu, u takvom okruženju, na grebenu između sela Vlašić Brda i Hraničića, stoji mala napuštena kuća i na njoj planinarska markacija. Isprva ne mogu povjerovati onome što vidim, no kada sam se približio iznenađenju nije bilo kraja! Jasno se vidi planinarska oznaka, bijela strelica i slovo »J«. U ovom kraju slovo »J« može značiti samo oznaku Jaskanskog planinarskog puta. Ali kamo vodi i od kuda dolazi? Zašto nema sljedećeg znaka? Odjednom čitav niz pitanja.

Tek kad sam se više pozabavio ovim pitanjima, rastvorio zemljovid, naišao sam i na neke odgovore. Odgovor je dao jedan stari planinarski zemljovid Žumberka na kojem se vidi da je nekada Jaskanski put vodio od Okića i završavao u Kostanjevcu. Markacija je tada iz kanjona Slapnice, kod Vranjačkog slapa, prelazila preko Slapnice, penjala se na brije, prolazila pored te kućice i spuštalas u dolinu Kupčine, te završavala u Kostanjevcu. Danas markacija kod Vranjačkog slapa nastavlja kanjonom Slapnice i završava u Medven Dragi, gdje se Slapnica ulijeva u Kupčinu. Ova nova trasa je vidljiva na zemljovidu iz 1986. godine. To znači da trasa Jaskanskog puta pored napuštenih kućica ne prolazi već gotovo 20 godina.

Markacisti, ali i svi planinari, znaju da markacija, ako se ne obnavlja, blijeveć nakon godinu-dvije, a nakon nekoliko godina je sasvim neupotrebljiva. Što je tu tako posebno da su se ova oznaka sve te godine tako dobro održala? Teško je odgovoriti na to pitanje, no ovo je svakako rijedak primjer da je planinarska oznaka tako sačuvana bez obnavljanja. Ako je nitko ne bude dirao, još će dugo ovdje stajati i podsjećati da su tu nekad prolazili planinari.

Faruk Islamović

bije održavanog puta iznosim jedan na Ivanščici. Od planinarskog doma »Grebengrad« treba hodati dva sata do Lujčekove hiže na Pokojcu. Pri prvom obilasku Zagorskog planinarskog puta, početkom sedamdesetih godina, svi putovi na Ivanščici bili su dobro označeni. Prije deset godina na Grebenogradu je Komisija održala svoj prvi tečaj za markaciste. Namjeravala je s tečajcima obnoviti markacije prema Pokojcu, ali je kiša to onemogućila. Prošli smo trasu puta, ukazali na nedostatke i protumačili tečajcima što treba popraviti da planinari ne bi lutali. Društvo koje je bilo zaduženo za održavanje tog puta obećalo je da će obnoviti markacije, ali to nije do danas učinilo. Ponovno sam prošao tim putom 2000. godine vodeći samoborske planinare. Stanje markacija je bilo izrazito loše, tako da smo na više mjesta morali zastati i tražiti markaciju. Nakon šest godina u pamćenju ostaje samo osnovni smjer prolaska, a detalji na putu se zaboravljaju.

Ove zime su naši iskusni planinari hodali tim putem i imali još veće teškoće. Markacije su u izrazito lošem stanju i teško ih je pratiti. Na više mjesta, po nekoliko stotina metara nema markacije, pa su se više puta vraćali tražeći pravi put. Tu ne pomaže ni zemljovid Ivanščice.

Za razliku od tog zapuštenog puta, prilazni putovi iz Budinčine do doma na Pokojcu i iz Topličice na Grebengrad dobro su markirani, jedino je slabo označen prilaz vrhu Velikom Lubenjaku. Što s tim putom? Postoje tri mogućnosti: ništa ne poduzeti, ukinuti put ili obnoviti markacije.

Ništa ne poduzeti je loše rješenje. Glas o slabim markacijama odvratio je mnoge planinare da hodaju ovim lijepim krajem. Moji znanci bez planinarskog iskustva su zalutali i spustili se u sumrak cestom u Podrute. Veće skupine planinara trebaju osigurati vodiča koji poznaje trasu. Put u sadašnjem stanju može poslužiti kao vježbalište u traženju markacija. To iskustvo može poslužiti u nekim težim situacijama na planinama gdje nema naselja.

Ukinuti put je jednostavno konačno rješenje, ako za to postoje uvjeti. Put se može ukinuti ako vodi cestom, a postoji zamjenska staza ili drugi markirani usporedni put i sl. Odluku da se put uklida donosi planinarsko društvo koje ga održava uz suglasnost povjerenika ili regionalnih saveza. Zatim treba ostrugati prvi nekoliko markacija s obje stane puta i skinuti putokaze ili ploče ako ih ima. U domovima treba staviti obavijest da je put uki-

nut i tu obavijest poslati Komisiji za planinarske putove, koja će ga brisati s popisa. Problemi s tim putom tada su završeni.

Put Grebengrad - Pokojec povezuje dva obližnja planinarska doma i dio je uzdužnog puta po Ivančici. Usporedni markirani put ne postoji. Taj je put dio trase Zagorskog planinarskog puta, pa se put ne može ukinuti. Zato ostaje samo treća mogućnost.

Obnoviti markacije je najbolje rješenje. Planinarsko društvo koje je zaduženo za put Grebengrad - Pokojec očito nema markacista ili oni nisu više aktivni. Uprava društva treba u takvim prilikama zamoliti pomoći u obnovi puta od drugih društava u blizini, npr. iz Varaždina ili Budinšćine. Ako je i uprava društva posustala postoje još dva tijela koja se bave planinarskim putovima.

Međudruštveni savjet Zagorskog planinarskog puta ima sjedište u Ivancu. Savjet redovito održava sastanke četiri puta godišnje i vodi brigu o stanju

obilaznice i markacija na njoj. Tu može pomoći i Planinarski savez Varaždinske županije iz Varaždina koji ima zadatak da uskladi djelovanje svih društava na svom području. Neodržavani put može se predati drugom društvu na upravljanje, privremeno ili za stalno. Savez može zatražiti od Komisije da održi dvodnevni tečaj za markaciste, ako u društvima nema dovoljno aktivnih markacista. U praktičnom dijelu tečaja mogu se obnoviti markacije na tom putu u jednom danu.

Komisija može poslati malu interventnu ekipu markacista na Velebit ili na neku planinu gdje u blizini nema planinarskih društava. Takva ekipa neće doći na Ivanšćicu, jer na dvadeset kilometara od puta Grebengrad - Pokojec ima desetak planinarskih društava.

Na sličan način mogu se riješiti zapušteni planinarski putovi na drugim planinama. Iako njihov broj nije velik, obnova markacija važna je za sve planinare.

Hrvatsko Zagorje

NA VRHOVE IVANŠČICE - KROZ »PRIVATNI POSJED«

KREŠIMIR OŽANIĆ, Samobor

Proljeće je. Početak je travnja i prognoza za ovaj vikend najavljuje sunčano i toplo vrijeme, što nakon stalnih kišnih i hladnih vikenda potiče na planiranje izleta u planine. Odabiremo Ivanšćicu, ne samo zato što je predivna u proljeće, nego zato što se čini i dobrom destinacijom, imajući u vidu da je na Velebitu ili u Gorskom kotaru još zima.

Odabiremo dva vrha i dvije planinarske kuće, gdje se u blizini nalaze dva srednjovjekovna burga; vrh Veliki Lubenjak (591 m) na istočnom dijelu Ivanšćice, ispod kojeg je planinarski dom »Gre-

bengrad«, i vrh Oštrcgrad (706 m) na zapadnom dijelu Ivanšćice, ispod kojeg je planinarska kuća »Majer«.

Dakako, nismo ni slutili kakvo nas iznenadjenje čeka prije dolaska na Veliki Lubenjak. U Novom Marofu skrećemo ulijevo prema Mađarevu, ostavljamo auto kod crkve, stavljamo ruksake na leđa i krećemo uzbrdo planinarskom stazom koja naizmjence šumskom cestom i uskom stazicom vodi kroz šumu. Uživamo u prirodi i lako stižemo do proplanka na kojem se nalazi nekoliko

Privatan posjed - prolaz planinarskom stazom na vlastitu odgovornost

napuštenih kuća i planinarski dom »Grebengrad«. Iznad proplanka je stari burg Grebengrad, najveća gradina na Ivanšćici. Valja napomenuti da je ovo jedan od najstarijih i najdulje korištenih zagorskih gradova, a spominje se prvi puta u listini kralja Andrije II. 1209. godine.

Nakon ljubazne dobrodošlice u domu, te kraće okrjepe i odmora, upućujemo se na obližnji vrh Veliki Lubenjak. Slijedimo markaciju do proplanka gdje nam upada u oči ploča s natpisom »Privatan posjed - ulaz na vlastitu odgovornost!«. Na istom proplanku nešto više se nalazi i veliki križ. Što sada? Ništa. Zaobilazimo ploču i upućujemo se proplankom uzbrdo gledajući s nevjericom oko sebe i ispred pod noge. Tko zna kakve je sve mjere poduzeo vlasnik kako bi »očuvao« svoj posjed. Doduše, moglo se proći i kroz šumu, ali to baš i nije bila dobra varijanta kad nema puta ni markacije.

Dolaskom do vrha, koji je sav okružen šumom, obavljamo uobičajeno slikanje, te s oprezom silazimo proplankom, ali sada drugom stranom, znajući da je križa predivan vidik od prema sjeveroistoku, nagrada za prelazak preko »privatnog posjeda«. Tako je i bilo. Vratili smo se istim putom do planinarskog doma »Grebengrad«, Mađareva i auta. Zatim smo se uputili do Lobora podno Ivanšćice odakle počinje planinarski put do plani-

narske kuće »Majer« i srednjovjekovnog Oštregrada. Put nije osobito težak i prolazi djelomično proplancima s kojih se pruža vidik na južne obronke Ivanšćice, a djelomično šumom.

Nakon odmora na klupicama na suncu ispred kuće »Majer« upućujemo se na Oštregrad, sve strepeći hoćemo li i ovdje naići na »privatan posjed«. Srećom, to nije bio slučaj, te smo nagrađeni prekrasnim pogledom s Oštregrada. Taj je grad podignut na visini od 706 metara i njime je vladala obitelj Gissing.

Nakon uživanja u predivnom

vidiku slijedio je povratak prema Loboru i voljnom Samoboru, s novim spoznajama o našoj povijesti i starim srednjovjekovnim gradovima, koji su nezaobilazan dio planinarstva.

Planinarska kuća »Majer«

foto: Krešimir Ožanić

ŠUME I OZNAKE U NJIMA

ZNAKOVI PORED PUTA

BRANKO MEŠTRIĆ, Zagreb

Znaci koje ostavljamo iza sebe neće izbjegći sudbinu svega što je ljudsko: prolaznost i zaborav. Možda će ostati uopće nezapaženi? Možda ih niko neće razumjeti? Pa ipak, oni su potrebni, kao što je prirodno i potrebno da se mi ljudi jedan drugom saopćavamo i otkrivamo. (Ivo Andrić: Znakovi pored puta)

Izgleda da nam je to jedina nada - prolaznost i zaborav. Ali, bojim se, prije će nas spasiti navika i jednostavno ih nećemo primjećivati. Jer došli su brzo, ali bar sada izgleda da su došli da ostanu. Govorim o raznim »znakovima pored puta«, ne o onim prometnim, koji tamo moraju biti, a i nisu previše napasni, već o onima koji su smislijeni da bi bili primjećeni - kako o onima informativnim, turističkim, poučnim (!?), ali ponajprije o reklamama. Naravno, ustvrdit će neki da su i one potrebne, ali zaboga, zar stvarno moramo usred šume razmišljati o detergentima ili se svako toliko diviti portretima nekih nepoznatih ljudi koji bi, eto, vladali u naše ime? Ugledate li kraj ceste bačenu vreću smeća, ili na nekim dionicama grmlje okićeno plastičnim vrećicama, možda i cijeli manji priručni deponij - s pravom ćete se pobuniti - uostalom upustili ste se na put da biste se divili zelenilu krajolika, neponovljivom pogledu na more i otoke. Zagađenje! - zgrozit ćete se s pravom. U ovom članku htio bih vrisnuti isto to i o svemu spomenutom govoriti kao o zagađenju, o jednom vrlo specifičnom obliku zagađenja naših šuma i krajolika.

Krenimo najprije od lijepog - iz Gorskog kotara. Čim zađete na područje Delnica sigurno ćete uočiti vrlo specifične i originalne natpise, očito jednog autora. Zaista, moglo se označiti šumariju i drugačije, sasvim formalno i službeno, ali naši su Gorani vrlo dosljedno i s puno ukuša, primjereno okružju u kome žive, učinili upravo ovako.

No vratimo se u naše šume i natpise u njima. Općenito su poznati natpisi u šumama Šumarije Vrbovec s ekološkim porukama. Uglavnom su to kvalitetne i primjerene poruke, a svojom minimalističkom izvedbom na prirodnim materijalima, i nadasve porukom primjerrenom mjestu - šumi - zapravo i nisu tema ovog članka. I konačno, u rubrici pozitivnih primjera ne bi bilo pravedno preskočiti napore šumarije koja je svojim djelovanjem najizloženija planinarskoj javnosti - Šumarije Zagreb na Medvednici. Iako ima i niz drugih primjera djelovanja, zadržimo se samo na »znakovima« koje susrećemo. Lijepo, primjereno i na svom mjestu.

A sada malo s druge strane. Osim poruke i obavijesti, zabrane (...bacanja smeća) i upozorenja (...na opasnost od požara) svakako nisu znakovi

koje volimo susretati. Iako nam i nisu drage njihove poruke, moraju li znakovi biti ružni? Isto se može reći ovako i onako. Ne znam tko je postavio žuti znak (a ni tko ga je ukrasio rupama sačmariće), ali je sasvim sigurno da se UŠP Ogulin potrudila oko drvene verzije, koja se ipak malo bolje uklapa u lijepu šume na Kapeli.

A druga »šaranja« po šumama? Čini se da opet pretjerujemo. Zaista su poneke šume išarane uzduž i poprijeko. I to počevši od šumara s njihovim uređivačkim, istraživačkim, projektantskim pa onda još i malo prije spominjanim obavijesnim oznakama. Pa kad se još tu dodaju razne lovačke oznake, a konačno i planinarske... Iako planinari znadu biti dosta napasni sa svojim markacijama, koje se protežu kilometrima i ima ih prema svakom brežuljku, mora im se priznati da su prilično uredni dok se drže nekih pravila. Ne želeći se ovdje upuštati u »pro et contra« rasprave, ne mogu

odoljeti da se ne zapitam treba li im zaista toliko markacija, moraju li putokazi biti tako vrišteće crveni usred krasnog zelenila. Pa onda, zatesivanje kore kod markiranja ili uređivanja staze »do živog«, zabijanje čavala u drveće itd.

Nadam se da će planinari, svjesni stanovitih problema sa sustavom označavanja, doći do toga da markacije treba svesti na minimum i te kvalitetno održavati. Ovdje ču, pomalo u šali, samo reći da planinari nisu zapazili estetsku problematičnost kričavih crvenih putokaznih ploča, ali jesu pušovi u Gorskem kotaru, koji crvenu boju na svježoj jelovini smatraju poslasticom i uredno je izjedaju na Goranskom planinarskom putu.

Za kraj ostavljam veliku poslasticu: jumbo plakate. Taj marketinški užas okupirao je gradove i posve izmjenio vizure mnogih ulica, trgovina, avenija. No nije zanemariv broj tih velikih tabli ni izvan naselja, na cestama, duboko u šumi. Ne možete se više voziti preko planine i uživati u šumskom zelenilu, a da idila ne bude prekinuta »važnom« porukom o novom automobilu, odličnom bankarskom proizvodu ili da »svaka ima svoj faktor« (na to i oglas za rublje Lisca se baš i ne žalim). O »simpatičnim« facama u vrijeme izbora zaista ne treba trošiti riječi.

Da bi stvar bila kompletnija, i sami su šumari nakrcali upravo šumske prostore svojim tablama, na kojima doduše povremeno izvješe, hajdemo biti tolerantni pa uvažiti njihovo objašnjenje - važne poruke o opasnosti od požara, ali zar mi se to zaista mora reći dvadesetak puta na svakom skromnijem međugradskom putovanju? A kad nije protupožarna sezona, vrlo ažurno zamjenjuju ove poruke onima komercijalima, za čije izlaganje se

vjerljivo može dići dobra marketinška para. Da su se bar sjetili primjera iz Šumarije Zagreb ili Ličko-senjske županije pa napravili drvene konstrukcije, a ne ružne zelene metalne, možda bi se bolje uklopile u sredinu. A i marketinški bi bile prepoznatljive.

No, sad smo tu gdje jesmo. Plakati su svuda oko nas. Baš kao što se samo oni s dobrim pamćenjem sjećaju kako je ulica ta i ta izgledala prije jumbo ere, tako možete zaboraviti na prekrasnu vizuru zelenila kapelskih šuma kad se iz Modruša otisnete prema čuvenom prijevoju od 888 m. Ako imate sreće, kao šaka u oko udarit će vas »samoupravožarna poruka (možda ona estetskija s izgorjelim šibicama, umjesto ove socrealističke). Ako imate sreće, možda ćete u planinarenje krenuti s mislima na sve one silne »faktore koje one imaju« (svaka ima svoj!) umjesto na širok osmijeh čovjeka koji je siguran da će u vaše ime najbolje upravljati vašom zemljom. I to je demokracija. A sve to je još jednom put u bolju budućnost, komercijalizacija svega i svakoga. Da, sve je to zagađenje, estetsko zagađenje okoliša. Srećom, za razliku od nekih bivših putova u bolje budućnosti, ovo ipak nije bespovratno, pa nam se valja nadati. Možda ćemo dočekati doba da Andrić s početka teksta bude u pravu i možda će sva ta obavjesna čuda ostati nezapažena. Možda ih nitko neće razumjeti? Kažu da je za kraj bolja optimistička vrijeđanja: možda će ih ipak netko razuman shvatiti i skloniti ih tamo gdje im je mjesto, a šumu ostaviti da uživa u svom nepomućenom zelenilu.

ZAŠTITA PRIRODE

NOVE CESTE - NOVI OŽILJCI NA VELEBITU**ALEKSANDAR GOSPIĆ, Zadar**

S ponosom ističemo da je Velebit naš nacionalni ponos, simbol, svetinja, neprocjenjiva prirodna vrijednost... On to uistinu jest, ali način na koji ga »mi« tretiramo govori suprotno. Već sad je jasno da buduće generacije neće moći vidjeti, doživjeti i diviti se Velebitu kakvoga poznamo, kao što se ni mi ne možemo diviti iskonskom Velebitu kakvog je doživjela generacija pionira otkrivača, juči ga prije više od stotinu godina.

Iskonska i netaknuta priroda je kategorija koju je većina civiliziranih zemalja već izgubila. Mi još uvijek imamo djelić toga. No čak i danas, u 21. stoljeću, kad bismo trebali biti pametniji, mi to nismo. Stoviše, sve je gore: Velebit nikad nije bio ugroženiji! Sijeku se najljepše bukove šume, probijaju ceste gdje se kome svidi, uništava spomeničko blago kao što je Premužićeva staza. Može li to tko zaustaviti? Gdje nestaje ta naša ljubav prema Velebitu kada ga treba zaštititi?

Već se pisalo o cesti Kugina kuća - Skorpovac - Duboko. Inspektor Uprave za zaštitu prirode nakon inspekcije odredili su da se postave rampe na oba kraja ceste te ne samo da se zabrani sječa šume uz cestu, već da se njome ne smije ni voziti.

Bačić dulibica - bila jednom lijepa šuma

foto: Aleksandar Gospic

Rampe su postavljene, ali, naravno, nikad nisu bile spuštene, a odluka nije poštovana. Svaka nova cesta na Velebitu boli, pa i ona na udaljenom ličkom obronku, koju gotovo nitko ne vidi.

Danas, na mjestu nekoć prekrasne Bačić dulibice, gdje su 30 metarske bukve ravne poput svinjaca rasle uvis, više od pola šume je posjećeno, a ostala preosamljena stabla među hrppom oborenih tuguju za izgubljenom porodicom i sama čekaju smrtonosni potez koji će ih oboriti. Jedan krak ceste od Skorpovca vodi jugozapadnim padinama nad Vrbanskom dulibom kroz još uvijek netaknuto bukovu šumu. Zar je ona sljedeća na redu?

Pogledajmo samo kako sada izgleda nekad

prekrasna Dokozina plan pod Šatorinom, također na srednjem Velebitu. Nebrojene vlake penju se na sve strane prorijeđenom šumom. Među vlakama je i široka makadamska cesta koja je stigla na pola puta od Dokozine plane do prijevoja i livada Ograđenice pod Ograđenikom. Iz pouzdanih izvora čuo sam kako šumarija planira nastaviti cestu preko prijevoja i spojiti je nad Mliništem sa cestom koja bi se nastavila na već postojeću u Vrbanjskoj dulibi, a njen bi nastavak išao trasom Premužićeve staze nad Radlovcem! Što ovo znači za ljetoput jedinstvene primorske terase Velebita i Premužićevu stazu ne treba naglašavati.

Posljednjih godina nova šumska cesta došla je i do ruba Raminog korita. Ramino korito je, uz Smrčeve doline, možda i posljednja bukova šuma prašumskog tipa na Velebitu. Oni koji su prošli kroz Ramino korito, znaju kakva je to divljina. Tamo čovjek osjeća kao da je stotinama godina udaljen od civilizacije. Pomicao da će teški strojevi u Raminom koritu uništiti tišinu ili lagani šum krošnji na vjetru, harmoniju prirode, te rušiti sto-

ljetna stabla, iskreno me zastrašuje. A to se već događa na rubovima Raminog korita. Kad cesta uđe u Ramino korito, nema više povratka. A to se već događa na rubovima Raminog korita, u Ružnim dragama.

Na području Crnopca, na jugoistočnom Velebitu, događa se isto. Ne tako davno Slavko Tomerlin Tatek nam je otkrio izuzetnu divljinu. Nebrojene jame i stijene razasute su na sjevernim obroncima koji su dobrim dijelom pokriveni prekrasnim bukovim šumama s mnogo smreke, koja je ovdje najzastupljenija južno od Baških Oštarija. I šumari su to uočili. Od kraja postojećeg makadama kojim se ide prema skloništu, za odstrijel su označene stotine bukava uz samu stazu. Ne, to nisu one velike bukve kakve oni traže, već samo usputne žrtve koje stoje na putu buduće, već trasirane ceste, koja će drvosječe dovesti nadomak Crnopca i željenih šuma. S obzirom na svježe obilježenu trasu dolažak strojeva je vrlo blizu.

Na novim cestama, osim porušene šume, viđio sam i mnogo odbačenih kanistara za motorno

Vrbanska duliba - jesu li dani ovoj šumi odbrojani?
foto: Aleksandar Gospic

ulje, kamionskih guma, kutija za cigarete. To znači samo jedno: te ljude, osim što obavljaju svoj posao rušeći ono što nisu stvarali, uopće nije briga za Velebit i za ono što će ostaviti iza sebe. Oni Velebit ne vole.

Na Zavižanu sam slušao priče kako je jedan šumar dugo govorio o svom životnom snu, probijanju ceste kroz Smrčeve doline. Na svu sreću, on svoj san nije dosanjao i ta se tragedija izbjegla pravovremenim reagiranjem ljubitelja Velebita. NP Paklenica u svom prostornom planu, umjesto da se bavi zaštitom prirode, planira probijanje ceste do Rujna i dalje do prijevoja Stražbenice, te jedan krak od Malog Vaganca, dokle je cesta već stigla, do planinarskog doma u Paklenici! Zašto prekrasno Rujno i šuma crnog bora na padinama Stražbenice nad Rujnom nisu uvrštene u nacionalni park pri proširenju, a to zasigurno višestruko zavrđeju?

Gdje je kraj? Ovom brzinom, za 10 ili 20 godina više neće biti netaknutog mjeseta na Velebitu. Velebit će ostati okrnjen, a njegove šume osiromашene. Pretpostavimo li da će se šuma nakon 50 ili 100 godina sama obnoviti, ceste su ožiljci na tijelu Velebita koji nikad neće zarasti. A ono je već prepuno ožiljaka.

Bukova šuma pod Crnopcem - sljedeća na redu?

foto: Aleksandar Gospić

Strojevi su spremni

foto: Aleksandar Gospić

Mislim da je vrijeme da se zabrani probijanje novih cesta na Velebitu i pažnja usmjeri na održavanje postojećih držimo li do Velebita, ako ga stvarno volimo. Budućnost Velebita ne smije biti podređena nikakvim ekonomskim apetitima.

No, nažalost, brine me može li se to učiniti, kad izgleda da je samoj Javnoj ustanovi Park prirode Velebit jedina svrha i cilj postavljati informativne table uz velebitske ceste, a upravama velebitskih nacionalnih parkova otvarati nove prilaze i naplaćivati ulaznice željenom, sve većem broju turista.

U konačnici, cijeli Velebit treba proglašiti nacionalnim parkom, a na čelo organizacije postaviti ljude koji će štititi, a ne uništavati. Uostalom, zašto Velebit već nije nacionalni park? Jesu li drveni lobiji toliko jaki ili je to možda zato što kod nas takav pojam zaštite podrazumijeva naplaćivanje ulaznice koju nije moguće organizirati na tolikom prostoru? Svi znamo kolik je Triglavski nacionalni park, a ulaz se uopće ne naplaćuje. Bitna je razina zaštite prostora, a ne koliko će se od toga zaraditi!

Na kraju, ostavljam otvoreno pitanje za razmišljanje: Zar je doista nemoguće zaštiti Velebit? Zaustaviti ne-prekidno probijanje novih cesta a zatim i sjeću šuma svakako je prioritet ovog trenutka.

HRVATSKO ZAGORJE

ŠTO SVE NUDI KALNIČKA GORA

ŽELJKO REMAR, Varaždin

Za razliku od pitomijeg i gustom šumom pokrivenog sjevernog dijela Kalničke gore, njezin južni dio čini niz ogoljelih kamenih gromada oštro odvojenih dubokim klancima, kojima se provlače brzi planinski potoci. Osim istaknutih grebena Vranilca (643 m) i Malog Kalnika (466 m), u najprivlačnije dijelove ovog gorja svakako treba ubrojiti i tri međusobno povezana stjenovita vrha koji tvore Kalničku gredu (Vuklec 572 m, Podrevec 550 m i Škrinju 516 m).

Zbog mnogobrojnih zanimljivih geomorfoloških oblika, te rijetko viđene raznolikosti biljnog i životinjskog svijeta velik je dio Kalničkog gorja (4200 ha) proglašen zaštićenim krajolikom, a područje oko Malog Kalnika (iznad 410 metara visine) od 1985. godine ima status posebnog botaničkog rezervata (oko 5 ha). Neodoljiva privlačnost

Kalničke gore razlog je što planinari, ali i mnogi drugi izletnici, ovamo zalaze već od polovice 19. stoljeća. Osim atraktivnog uspona na vrhove Vranilac i Pecu (624 m), te obilazak sedam kalničkih Zuba, posjetitelji dio vremena mogu iskoristiti i za šetnju zidinama srednjovjekovnog grada-utvrde Velikog Kalnika čije imozantne ostatke vidimo čvrsto priljubljene uz nepristupačni stjenoviti greben istočno od planinarskog doma. Ispod ove utvrde nekada je prolazio stari rimski put koji je potkalnički kraj povezivao s Ludbregom i Varaždinskim Toplicama.

Na južnoj strani Kalničke gore u srednjem su vijeku postojala tri dobro utvrđena grada, Čanjevo, Mali i Veliki Kalnik. Za potrebe vlastelinstava u njihovo su blizini izgrađene prvo kapele, a kasnije i crkve. Pod vrhom Vranilcem, pola sata hoda

Kalnička gora iz Gornje Rijeke
foto: Željko Remar

od Velikog Kalnika, nalazila se kapela posvećena Svetom Martini. Već sredinom 14. stoljeća u povijesnim se dokumentima spominje kao župna crkva. Stotinjak godina poslije središte župe seli u današnje naselje Kalnik gdje se gradi lijepa kasnogotička crkva posvećena Svetom Brcku. Stara crkva Svetog Martina od tada gubi

Ploča na kružnoj kalničkoj Poučnoj stazi

Veliki Kalnik

foto: Željko Remar

svoju važnost i prepuštena zuba vremena polako propada. Nedaleko od njezinih ruševnih ostataka osamdesetih su godina prošlog stoljeća izvršena opsežna arheološka iskapanja i tom su prilikom pronađeni ostaci do tada nepoznatog naselja iz kasnog brončanog doba. Brojni nalazi ukazuju na to da je ovdje bila ljevaonica bronce slična onoj pronađenoj kod Svetog Petra Ludbreškog s druge strane Kalničkog gorja (otprilike 8. st. prije Krista).

Iznad izvora Kraljeva vrela, u neposrednoj blizini staroga grada, 1935. godine je izgrađen planinarski dom (500 m). Otvoren je svaki dan, raspolaže lijepo uređenim restoranom i nudi mogućnost noćenja, a pogodno je polazište za nekoliko kraćih izleta u središnji dio planine (dodatne obavijesti mogu se dobiti na telefon 048/857-003).

Da bi se barem dio prirodnih i povijesnih zanimljivosti Kalničke gore na prikladni način približio posjetiteljima, 1996. godine je otvorena Poučna staza. Dugačka je pet tisuća metara i na visini od oko petsto metara obilazi vrh Vranilac. Na deset odabranih mjesta uređena su stajališta i postavljene ploče s kratkim opisom lokaliteta, a uz pojedine zanimljivije biljne vrste nalaze se drvene pločice s ispisanim imenom biljke. Za obilazak cijele staze treba nam oko tri sata laganog hoda. Poučnu stazu su osmislili prof. dr. Đuro Rauš i mr. Ivan Đuričić, a za njezin simbol odabrali su alp-

Vrh Vranilac s Velikog Kalnika

foto: Željko Remar

ski jaglac koji krajem travnja i početkom svibnja obilno cvate na stijenama oko vrha Vranilca.

Druga mogućnost za dužu šetnju je odlazak do potoka Kamešnice i tjesnaca Vratna. Od planinarskog doma do Vratna vodi dobro označena staza koja se polako spušta sjevernom stranom Kalničke grede (sat i pol hoda). U prolazu možemo pogledati slikovitu stijenu »Obelisk« i s obližnjeg hrpta odvaljen kameni blok, poznat kao »Tri kopita«, u kojem je voda oblikovala udubljenja slična otiscima životinjskih nogu. Uz potok Kamešnicu, nedaleko od Vratna, nalazi se lovački dom s lijepo uređenim okolišem. Do sela Kalnika možemo se vratiti južnim obroncima Kalničke grede, s kojih nam se otvara pogled na cijelo Kalničko prigorje (otprilike sat hoda). U blizini Vratna smjestilo se naselje Kamešnica, u kojemu se nalazi kapela Svetog Andrije iz 14. stoljeća. Izgrađena je na mjestu gdje je prije stajao srednjovjekovni kaštel i njegovi se ostaci još uvijek mogu vidjeti.

Jedna zanimljiva, ali manje poznata staza zabilazi greben na kojem se nalazi stara kalnička gradina, te se kroz stjenoviti klanac potoka Đurovca (Selnika) spušta prema naselju Kalniku. Puteljkom preko blago položenih livada možemo se vratiti do planinarskog doma. Ovu stazu, zbog ljepote brojnih kaskada što ih tvori potok Đurovec, u posljednje vrijeme izletnici sve češće obilaze, a pješačenje njome traje nepunih sat vremena.

Varaždinski planinari najčešće koriste tri prilaza do planinarskog doma na Kalniku. Jedan vodi iz separacije kamenoloma Hruškovec (2 sata), drugi iz Gornje Rijeke ili Vojnovca (2 - 3 sata), a najduži put je trasom Zagorskog planinarskog puta iz Novog Marofa (5 sata), odnosno u novije vrijeme iz Možđenca (4 sata). Iako prolaze vrlo lijepim predjelima mnogo se manje koriste putovi iz Varaždinskih Toplica (5 sata), Drenovca (2 sata), te Gornje Rijeke preko Malog Kalnika i dalje tra-som ZPP-a (4 sata).

Nedaleko od Ljubešćice, u klancu potoka Hruškovca, nalazi se najveće nalazište vulkanskog kamena dijabaza u Hrvatskoj. Kroz kamenolom se na greben Senjica (oko 500 m) uspinje široka prašnjava cesta. Pokraj nje, u dubini zamračenog klanca, vidimo nekoliko metara visoku sivu stijenu pretvorenu u skromno lokalno svetište. S najviše

točke ceste, gdje je uz Poučnu stazu uređena postaja Vidikovac, otvara se nezaboravan vidik na Mali Kalnik, Ivanšćicu, Medvednicu, Moslavačku goru, Papuk, Psunj, te Zrinsku i Petrovu goru.

S sjeverozapadne strane Vranilca, svega stotinjak metara od Poučne staze, šuma skriva jedan vrlo zanimljiv kalnički greben. Nalazi se na samoj granici Varaždinske i Koprivničko-križevačke županije. Tu se u spletu bukovih stabala i oštrog vapnenačkog stijenja krije mnoštvo pukotina, glatkih litica, škrapa i nekoliko međusobno povezanih uskih špilja iz kojih za vrućih ljetnih dana struji vlažan i ugodno rashlađen zrak. Greben je sa svih strana okružen njegovanim livadama za koje se udomaćio naziv Črlena zemlja. Naime, raspadanjem okolnog stijena s vremenom se u udolini nataložilo mnogo zemlje crljenice slične onoj koju nalazimo u Istri, Primorju i Dalmaciji.

Najzanimljivija je prije nekoliko godina otkivena pukotinska špilja Kranjča. Speleolozi su do sada uspjeli istražiti tek manji dio njezinog uskog i vjetrovitog kanala. Za razliku od ostalih takvih objekata u sjeverozapadnoj Hrvatskoj, ona nije nastala djelovanjem vode na mehani kamen već je rezultat pucanja i klizanja velikih blokova stijena. Struja hladnog zraka iz njezine unutrašnjosti ukaže na postojanje više sporednih ulaza, od kojih neke nalazimo u neposrednoj blizini glavnog otvora, a druge tek treba potražiti.

Na greben Senjicu možemo se popeti i iz starog kalničkog naselja Vojnovca makadamskom cestom kroz zaselak Cari iznad Obreža. U Vojnovcu je vrijedno pogledati kapelu Svetog Martina, lijepo obnovljen bunar za koji mnogi smatraju da je star koliko i utvrda Veliki Kalnik, te znamenito groblje kalničkih plemića - šljivara. Kapela je izgrađena krajem 19. stoljeća kao sjećanje na crkvu Svetog Martina čije ruševne ostatke vidimo na Igrišču ispod vrha Vranilca.

Važno je spomenuti da su sve kalničke staze vrlo dobro označene. Međutim, malo tko zna da o njima brine neumorni entuzijast Stjepan Jembrek - Štef, član HPD »Kalnik« iz Križevaca. Prijatelji ga u šali zovu »Dobri duh Kalnika«. Štef u planinu odlazi uglavnom sam, dobro opremljen sjekirom, kanticama s bojama i kistom, a namjerniku uvijek je spreman pokazati nešto novo i zanimljivo.

GORSKI KOTAR I HRVATSKO PRIMORJE

NEPLANIRANI POSJET SNJEŽNIKU I KAMENJAKU

ZLATKO VIDOŠA, Zagreb

Drugoga dana ljeta naš višednevni odmor trebao je započeti izletom na Bijelu kosa. Noćenje smo već ranije dogovorili u planinarskom domu na Platku. Imali smo namjeru tamo provesti još jedan dan, a onda se sljedećeg oputiti do Knežegrada na Učki. Nakon toga kanili smo negdje u blizini ostati još dva dana na kupanju. Ali...

Da sve neće ići kako smo zamislili postalo je jasno već na početku. Naš razmjerno kasni polazak, potpomognut ponekim zaustavljanjem tijekom putovanja, imao je za posljedicu kasni dolazak na našu polaznu točku u Vrbovsko.

Preko Jablana zaputili smo se prema šumi Gluhe drage. Od Jablana do lovačke kuće, skrećući uvijek desno na križanjima, ima 5,5 km djelomično asfaltirane, ali i inače sasvim dobre ceste. Nakon toga ima još 5,5 km makadama koji je uz opreznu vožnju i suhe vremenske prilike prikladan za osobne automobile. Kod križanja gdje jedan krak ide prema Kleku, stoji oznaka da do vrha ima sat i 15 minuta uspona. Nastavljamo još malo tim odvojkom, a onda krećemo pješice.

Kad se jednom nadete ovdje u šumi, tek ćete povremeno na mjestima gdje je šuma malo rjeđa vidjeti na drugu stranu - i to opet samo šumu. Ako se tome dodaju iznenadan mir i tišina, isprekidani tek povremenim cvrkutom ptica, sve zajedno može za one koji dolaze izvan tog spokoja djelovati pomalo zastrašujuće. Sami smo sebe uhvatili kako odjednom tiše razgovaramo.

Zbog pogrešno shvaćene markacije produžili smo putem koji je nedavno probila šumarija za svoje potrebe. Da nešto nije u redu shvatili smo

tek kad se put počeo spuštati. Procijenili smo da se Bijela kosa nalazi desno od nas i razmjerno blizu, ali bi se trebalo penjati strmo uzbrdo kroz gustiš i visoku travu. Vratili smo se i uspjeli pronaći pravi markirani put. Taj je, međutim, zbog obilnih kiša zadnjih dana bio prilično blatan. Kad se tome doda visoka trava i strm teren, sve zajedno je predstavljalo sve samo ne ugodnu šetnju. Za nas više nego dovoljno da odustanemo. I to baš kad su nam »samohodna« djeca počela uživati u blatu. Spustili smo se do lovačke kuće, odmorili se i nahranili.

Za prilaz prema Platku odabrali smo cestu s Gornjeg Jelenja jer tuda još nismo prošli. No, na jednom križanju dočekuje nas balvan prepriječen preko ceste i obavijest da je zbog asfaltiranja odvojak zatvoren, a da za obilazak produžimo desno. Pa dobro, ništa lakše! Međutim, sljedeće iznenadenje dogodilo se kad smo ugledali putokaz za Medvjeda vrata. Pa zar je moguće da smo stigli do Vilja? Uskoro su nam to potvrdili planinari koji su se tuda vraćali s Risnjaka. Kako nam se nakon svega nije dalo tražiti drugi odvojak, vratili smo se do Gornjeg Jelenja, spustili do stare ceste za Platak nasuprot vrhu Kamenjaku, pa opet uzbrdo. E, baš smo se fino navozali!

Dok parkirani pred domom na Platku čekamo da se djeca probude, kao točka na i - stiže SMS-poruka supruzi da je iznenada došlo do promjene u rasporedu i da prekosutra ujutro ima ispit. Krasno, izgleda da je naš izlet završio i prije nego što je započeo!

No, da sve nije tako crno pokazalo je već sljedeće jutro. Dobro naspavana na planinskom zraku,

Na vrhu Kamenjaka

djeca su se čila, odmorna i spremna za istraživanje probudila već i prije šest. Što se nas odraslih tiče, mogli smo odrijemati još koji sat.

Zajutrad i spremanje, i već smo vani. S obzirom na okolnosti, morali smo promijeniti planove pa smo odlučili poći na Snježnik. S podnožja brijege Radeševa jedan krak vodi za Snježnik preko grebena i dalje za Risnjak preko Cajtiga. Mi smo izabrali pristup Snježniku kroz Grlo. Prema putokazu, do vrha treba 35 minuta. Ispočetka širok šumski put malo vijuga šumom, a onda se odjednom ukazuje impresivna i lijepa stijena Snježnika. Ceste uskoro nestaje, pa treba nastaviti uzbrdo užim putićem. Današnja dječja tema uspona je traženje zeca. Dok se uspinju, Eva i Lovro ga dozivaju i pjevaju mu pjesme koje su naučili u vrtiću: »U mojega zekana, šapica je mekana...«. Lovro jednostavno mora biti prvi, a Eva ga pokušava dostići. Pomažem joj i osiguravam da se ne posklizne. Mama i beba Paula drže začelje. Izlaskom iz šume počinje vjetar. Najprije lagan i umjeren, a onda sve jači. Gore kod planinarske kuće je pričično svježe. Temperatura je samo 12 °C. Srećom, lijep je vidik prema Guslici i natrag prema Platku. U ovakovom sastavu ne usuđujemo se penjati do vrha.

Malo se odmorimo kod zatvorene kuće, a onda krećemo natrag. Ponovno idemo oprezno - korak po korak. Neuobičajeno za naše pohode,

susrećemo čak četiri skupine planinara. Kako smo se zajedno sa svim usputnim odmori ma, razgledavanjima i zastajkivanjima uspjeli vratiti do auta dovoljno rano, pokušat ćemo nakon doručka uspon na obližnji Kamenjak. Na silasku se dogodila najvažnija stvar dana: na opće veselje djece, onaj zeko kojeg su cijelo jutro dozivali, na kraju se stvarno i pojавio. Trčao je neko vrijeme ispred auta dok smo se spuštali s Platka.

Na Snježniku je vrijeme bilo uglavnom vedro, što je godilo pri onoj svježini. Na ovoj manjoj nadmorskoj visini naoblaci se i tako nam pomoglo lakše svladati uspon na Kamenjak. Od stare ceste Rijeka - Zagreb markacija nas vodi blago uzbrdo. Iako se ne ističe pretjeranom visinom, vršni dio gledan odozdo ne djeluje gostoljubivo. Prolazeći šumicom, put u nekoliko zavoja postupno svladava visinu, tako da je sve u stvari laka šetnja. Dolaskom na hrbat otvara se vidik i na istočni i na glavni srednji vrh, a zatim i na južnu stranu prema Istri i dolje prema Krku i Rabu. Gotovo do samog vrha izvedena je relativno široka staza s blagim usponom, pa je svi, osim usnule bebe u nosiljci, svladavamo bez teškoća. Začudilo nas je što na vrhu nema uobičajene planinske tištine. Naime, premda Kamenjak visinski dominira okolinom, buka se čuje zbog blizine prometnica. To je jedino što pomalo kvari opći dojam. S vrha je, između ostalog, lijep vidik prema planinama riječkog zaleđa.

foto: Zlatko Vidoša

Kad smo već tu gore i odmaramo se, Eva predlaže da nešto i pojedemo. S time nikada nema poteškoća na našim izletima. Jede se sve što imamo i traži se još. Na silasku povremeno zastajemo, gledamo u daljinu i razmišljamo o neponovljivosti prirodnih ljepota. Svaka planina nam se čini posebna, lijepa i nikad ista. Uskoro stižemo kući. Beba Paula se budi, guguće i zadovoljno proteže. Kao da govori: »Baš je bio dobar ovaj izlet. Hmm... ima li nešto za pojesti?«.

ZANIMLJIVOST IZ PROŠLOSTI ŠPILJE VETERNICE

POPLAVA U VETERNICI

KONCEM 19. STOLJEĆA

VLADO BOŽIĆ, Zagreb

Razne priče vezane uz špilje i jame oduvijek su me zanimale. Jedna od priča koja se odnosi na špilju Veternicu, a napisao ju je uvaženi putopisac, planinar i speleolog Dragutin Hirc, posebno je zanimljiva jer je jedan od prvih ljudi koje znamo imenom, a koji su bili na otvoru špilje Veternice i jedan od prvih koji je o njoj pisao.

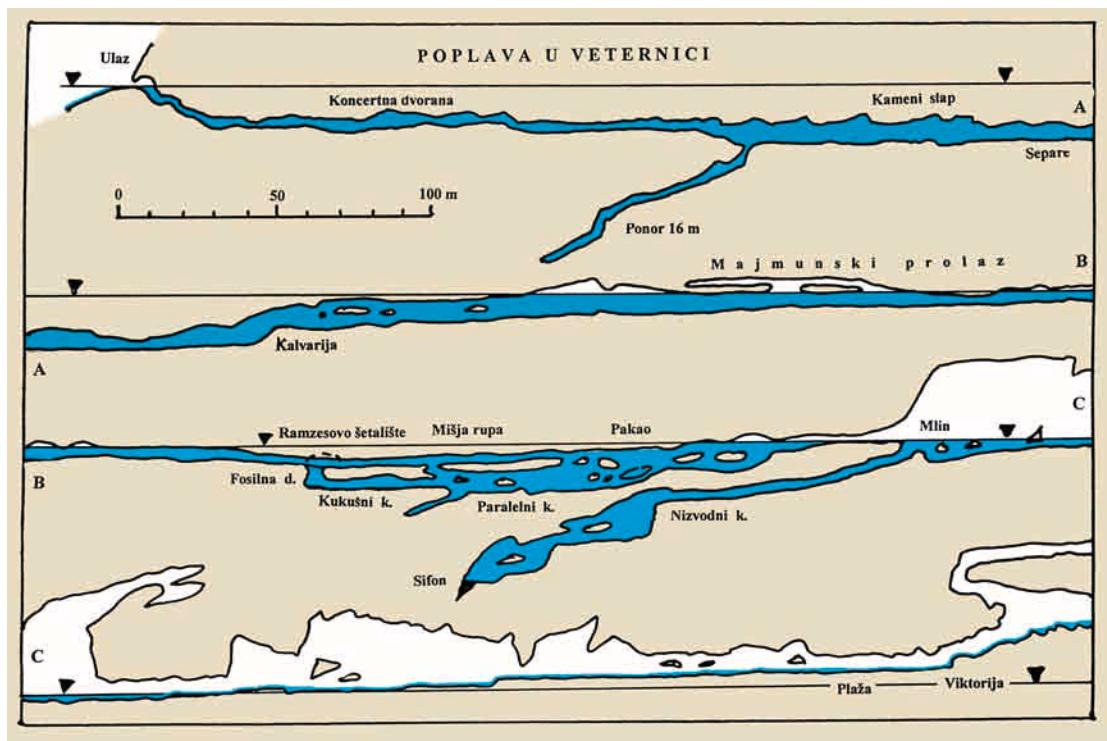
Za ovu priliku sjetimo se njegovog putopisa tiskanog u »Hrvatskom planinaru« još 1903. godine u br. 1-2, na str. 7-10. Između ostalog napisao

je ovo: ...»Uspeli smo se jarkom i došli pred Veternicu. Pred nama se uzdigla široka, grmljem zarašla pećina sa malim otvorom, koji je širok 45 i visok 29 cm. Čim sam primaknuo ruku, očutih da otvor puše, a kako je hladno puhalo, da me je u nogama zazeblo, odmaknem se i prisjednjem s lijeve strane na obronak«... Budući da je članak objavljen u zimskom broju časopisa (br. 1-2), zaključujem da je Hirc pred otvorom vjerojatno bio u ljetu 1902. godine. Hircu je vodič bio neki To-

Vrtložni lonci u stijeni i stropu kanala turistički uređenog dijela špilje

foto: Vlado Božić

Skica poplavljenih dijelova špilje Vaternice

maš, koji mu je pri povijedao kako je ovdje bio i prije 6 godina (znači 1896.) i onda saznao da su: »seljaci iz Gornjeg Stenjevca nosili kamenje i rupu zametali jer im je smetao hladan vjetar koji je po jarku puhao u selo«... Tom je Tomašu njegov suseljan Nacek Zalok ispričao ovu priču: »Na ovom mjestu, gdje je sada Vaternica puknuo je brije, provalila je voda i tekla 24 sata. Bila je tako jaka da je pobrala po selu sve štale i kotce i sve poplavila kak Sava. Kad je voda prestala, išli su seljaci do Vaternice da vide i prisluskuju na otvor špilje, gdje je furt drndalo kak da mašina drnda«...

Kako nemamo razloga sumnjati u istinitost Hirčevih riječi, moramo se zapitati što se zapravo dogodilo. Da bi voda mogla poteći iz špiljskog otvora morao je cijeli špiljski kanal, od ulaza pa sve do potoka udaljenog oko 1100 m od ulaza, biti potopljen. Bile su, znači, potopljene Koncertna dvorana, Skupštinska dvorana, Ponor 16 metara, Kameni slap, Separe, Scila i Haribda i Kalvarija, a to je dio špilje danas uređen za turističko posjećivanje, zatim Majmunski prolaz i Ramzesovo šetalište, dvorana Pakao, Paralelni i Kukušni kanal,

Miša rupa te spojni kanal s Fosilnom dvoranom i sama Fosilna dvorana. Potopljen je bio i kanal između Pakla i Mlina (oko 1100 m od ulaza) i cijeli Nizvodni kanal do Sifona. Od Mlina pa uzvodno stvorilo se jezero koje je možda dosizalo do Plaže (oko 1400 m od ulaza).

Što je moglo uzrokovati takvu poplavu? Jedino moguće rješenje je začepljene Sifone. Sjetimo se, Zagreb je 1880. godine zadesio katastrofalni potres koji je srušio ili jako oštetio oko 1700 kuća, a srušio je i ondašnju katedralu. Je li taj potres ostavio posljedice i u Vaternici? Lako moguće. U Sifonu su zagrebački speleolozi ronili 1959. (Hrvoje Malinar) i 1988. (Branko Jalžić) i ustavili da se voda u njemu gubi (ponire) u više malih pukotina kroz koje čovjek ne može proći, a lako se mogu začepiti. Je li se to dogodilo i 1880. godine? Činjenica je danas da blatnih prevlaka ima u svim kanalima koje je ta poplava mogla zahvatiti. Čistih i ispranih stijena ima samo u višim dijelovima špilje i na mjestima jačeg protjecanja vode.

Kad se zbog potresa začepio Sifon, najprije je bio poplavljen Nizvodni kanal, pa kanal do Pakla,

zajedno s Bubregom, Limunovom dvoranom i Paralelnim kanalom. Voda je onda dosegla Mišju rupu i potekla Ramzesovim šetalištem i Majmunskim prolazom te iza Kalvarije počela puniti današnji turistički uređen dio špilje sve do ulaza. Tlak vode u tom dugom sifonu stalno je rastao. Kada je razina vode dosegla ulaz u špilju, koji je možda bio već zatrpan, kako je pričao Tomaš, tlak vode je probio zatrpani dio ulaza i voda je potekla van.

Taj visoki tlak vode tada je probio začepljjenje u Sifonu, a možda tek tada stvorio prolaz vodi u Ponor 16 m, pa je voda prestala otjecati kroz špiljski otvor i počela otjecati kroz Sifon i

Fotografija ulaza u Veternicu kakvog ga je snimio poznati zagrebački planinar Vili Strašek početkom travnja 1934. godine

Špiljski kanal kod Ponora 16 m,
oko 200 m od ulaza
foto: Vlado Božić

Ponor 16 m. Osušenog, ljuskavog blata moglo se naći još sredinom prošlog stoljeća u ovom dijelu špilje, naročito između Ponora 16 m i Separea. U stropu tog dijela špilje mogu se vidjeti tzv. vrtložni lonci nastali erozijom i korozijom vapnenjačke stijene. Takve geološke tvorbe nastaju samo u potpuno potopljenim kanalima, no ove, sada vidljive tvorbe, nastale su mnogo prije od ove zadnje poplave. Tragova ranijih poplava špilje ima i u udaljenijim dijelovima, npr. kod Plaže, oko 1400 m od ulaza. Tu se mogu vidjeti sigasti saljevi debeli do jedan metar, erodirani s donje strane, a nalaze se oko 3 m iznad potoka.

Za većih kiša potoci na Ponikvama nabujaju pa se u Veternicu sruči veća količina vode koja sa sobom nosi mulj i pjesak. Speleolozi su jednom prilikom bili svjedoci takvoga nagloga povišenja vodostaja potoka u Veternici, kada je blatna voda gotovo zatvorila pukotinu iz koje se slijeva u slap Viktoriju (oko 30 m od Plaže) i potpuno preplavila Plažu. Takav događaj ide u prilog priči da se špiljski kanali mogu vrlo brzo ispuniti vodom ako se začepe. U slučaju potresa 1880. špiljski su se kanali možda punili cijelu godinu, ili nekoliko godina, a isto tako i praznili.

Je li se to zbilo 1880. danas ne znamo pouzdano, ali je lako moguće da se to zbilo baš tako. Opisan je samo jedan od mogućih scenarija događaja. Može li se takvo što dogoditi i sutra?

PLANINE I DUHOVNOST

BLAŽ TOTA, Varaždin

Nekoliko smo puta na sastancima uredništva razgovarali o duhovnosti planinarstva. Priča bi završavala uobičajenim »trebao bi netko napisati« ili »neka netko povadi činjenice... I to bi bilo sve. A onda nam je u uredništvo stiglo pismo vlč. Blaža Tote, svećenika - planinara, čovjeka koji je tijekom pola stoljeća planinarenja u planini doživio i video gotovo sve. Obišao je Hrvatsku, cijele Alpe, planine SAD-a i Kanade... Bavio se planinarstvom i alpinizmom, čak se spuštao i padobranom. Susretao je ljude, razgovarao s njima o planinama, vjeri i duhovnosti. Nedavno smo objavili njegov tekst o tome kako je i zašto zavolio planinu. Ovoga puta donosimo njegova razmišljanja o planini koja nas potiče da o sebi i svijetu oko sebe dublje promišljamo. Evo tog teksta.

Krunoslav Milas

Dragi prijatelju,

Šaljem ti kratko pismo koje vrijedi za sve planinare i ljude koji teže duhovnim visinama! Posjetio sam Rocky Mountains i moram priznati da su ljepši od Alpa. Zašto? Više su, sjevernije (Kanada), i mnogo je više snijega i ledenjaka, a slijedom toga i potoka, jezera i vodopada. Svud uokolo šumi, pjeva i razlijeva se po granitnim stijenama pjenušava i razigrana, ali ponekad i prijeteća voda. Iako s ceste možeš gotovo sve razgledati, mi smo se radije verali po ledenjacima i vrhovima. Zadivljen ljepotom oko sebe, na um mi padoše misli jednog planinara, duhovnika koji je rekao: »Mnogo putova vodi k Bogu, a jedan je od njih kroz planine. Ispod Matterhorna u švicarskim Alpama ovako piše: »Ako hoćeš vidjeti svemoć Božju, idi na vrh; ako hoćeš osjetiti ljubav Božju, ostani pod

križem stajati.« Nigdje se čovjek ne osjeća toliko kao dio prirode i njenog stvoritelja kao u dostonstvenom miru visokih vrhunaca. Također, i prava spoznaja sebe i svoga, moguća je u tišini i ljepoti planina. Čovjek se osjeća malen, a tako velik, kao kruna stvorenja koje spoznaje sve te ljepote i veliča Boga Stvoritelja.

Mnogi su veliki planinari tako osjećali. Jedan od najslavnijih alpinista današnjice, Reinhold Messner, govori u knjizi »Granica smrti«: »Svoju pravu sliku, svojeg pravog ja, upoznao sam kad sam gledao smrti u oči. Smrt od onda doživljujem sasvim drugačije, bez ikakvog opterećenja i straha. Granica smrti jedan je od mnogih katalizatora da nađemo sebe.« (str. 44 i 48)

Jedan drugi alpinist, Albert Rheim piše: »Na visokim vrhuncima planinar se osjeća često kao pred vratima vječnosti i tada se javlja velika želja da ostane zauvijek tu i uđe u vječnost.« O tome izvanredno govori i pronađeni notes dvojice Engleza koji su se smrznuli na vrhu Mount Everesta.

Dr. Guido Lammer piše: »Planinarenje za mene znači uranjanje u Prirodu, nju razumjeti, s njome surađivati, biti sjedinjen s njom i tako nadići običnu svijest i razum i biti na ulazu u nadsvijest.« Kada se nakon jednog nesretnog pada oporavio, kao psihijatar govori o nadsvijesti koja ne treba instrument razuma da se ugleda svjetlo prave istine. »To nije podsvijest kako mnogi misle. Iza svakog povratka s planina ljubav prema svemu postaje veća, život kvalitetniji. U svom sam padu naučio da je ispravno živjeti spremam onaj koji bez straha misli na Ono iza ovog privida.«

Citiram još jednog alpinista, Hiasa Rebitscha: »Od kad sam »umro«, od tada svakoga dana pot-

puno svjesno znam da je ovaj život međuigra u Neograničenome.«

Završimo na kraju s Vedama: »Kovači kuju željezo, drvodjelci tešu drvo, pametni ukroćuju sebe. Vjetar ne satire čvrstu stijenu, pametni se ljudi nikada ne daju slomiti. Ili u selu, ili u šumi, ili u planinama ili dubinama, ili na čvrstom tlu gdje god borave isklesani ljudi, to je tlo radosti.

Miris cvijeća ne ide protiv vjetra, ali miris vrline ide protiv vjetra. Dobar čovjek širi miris na sve strane kao cvijet miomirisni. Miris krjeposnih bića provijava do Božanskih vrhunaca.«

Poštovani prijatelju, možda ovaj kratki tekst potakne još nekoga na promišljanje o sebi. Uz pozdrav,

Blaz Tota, svećenik

USPOMENE

PLANINARSKE USPOMENE

ANTE STARČEVIĆ, Karlovac

KORI - KURI

U nedjelju 19. svibnja 1985. održan je planinarski pohod »Tragom prvog izleta HPD-a« trasmom od Ruda preko Velikog dola i Oštanca do Plešivice. Tom je prigodom prisustvovalo i pedesetak članova karlovačkog PD »Dubovac«, među

kojima i Vjekoslav Kuri, ja i moja nećakinja Koraljka - Kori Sansović. Tada je imala petnaestak godina i ja sam je stalno zvao riječima: *Kori, vidiš li ovo... Kori, to je ono...* Kada smo krenuli iz doma na Oštarcu u našoj su skupini bili osim nas i Ivančica Kuri, Desa i Imre Radić, Tomislav Majec-

tić i ostali. Kada sam ponovno spomenuo ime svoje nećakinje Kori, Vjeko se naglo zaustavi, ljutito okrene prema meni i povišenim tonom progovori: »*Slušajte vi, druže Ante, zašto vi meni cijelim putem govorite Kori? Ja se zovem Kuri, a ne Kori.*« A ja mu mirno i sabrano odgovorim: »*Znam ja da se vi zovete Kuri ali ja ne zovem vas već svoju nećakinju Koraljku koju zovemo Kori.*«

Još i danas, kad god se sretnemo, s osmijehom se sjetimo tog događaja.

Ivo Ott - Ivan Lutz

Sredinom mjeseca siječnja 1991. godine skupina planinara iz zagrebačkog PD »Zanatlijaa« pod vodstvom neumornog Josipa Majnarića najavila je da će posjetiti planinarski dom na Kalvariji i da bi voljeli da ih netko iz PD »Dubovac« dočeka na željezničkoj stanici i povede do doma. Nitko drugi nije bio raspoložen, pa sam ja kao predsjednik društva dočekao prijatelja Jožu i njegove planinare. Idući tako prema izletištu Kalvariji razgovarao sam s gotovo svima u povelkoj skupini. Jedan stariji planinar iznenada me upita iz kojeg sam planinarskog društva. »*Pa, iz Dubovca,*«, odgovorim. »*Ja mrzim sve Dubovčake, pa i vas.*« »*Pa za ime Božje, zašto?*«, upitam smeten njegovim komentarom. »*A zbog sljedećeg: Šezdesetih godina snimao sam dijapositive u okolini Triglava. Odabirući motive nisam ni primijetio da me promatra jedan visoki planinar. Ljubazno smo se pozdravili, a on me upitao iz kojeg sam planinarskog društva te jesam li voljan prikazati te i ostale dijapositive u njegovom društvu. Prihvatio sam poziv i rekao mu da zapamti moje prezime, jer se lako pamti budući da ima tri slova.*« »*Bolje da vi zapamtite moje prezime, još se lakše zapamti jer ima dva slova.*« »*Ma znate, ni moje prezime nema baš tri, već četiri slova,*«, odgovori on. »*Pa niti moje nema baš dva, već tri slova,*«, odgovori planinar iz Karlovca. Bili su to Ivan Lutz (Luc) iz Zagreba i Ivo Ott (Ot) iz karlovačkog PD »Dubovac«.

Pjesma iz 1942. godine

Dana 11. prosinca 2003. članovi PD »Dubovac«, gosti i članovi ostalih društava Karlovačke županije i iz Jastrebarskog, okupili su se na godišnjoj skupštini. Na kraju skupštine ustaje jedan stari

gospodin i već pomalo drhtavim glasom obraća se prisutnima. Znate, ja imam već 83 godine, pomalo sam već zaboravan, a kako nisam smio zaboraviti na večerašnju skupštinu, postavio sam po cijelom stanu natpisne na kojima je pisalo 11. u 19 sati skupština i, kao što vidite, nisam zaboravio i večeras sam tu... Planinar sam još od 1935. godine. Čisteći nedavno tavan pronašao sam davno napisanu i zaboravljenu planinarsku pjesmu koju sam napisao još 1942. godine. Pisana je na sivom slikarskom papiru i bijelim slovima. Kopiju pjesme poklanjam društvu, a original čuvam kao oko u glavi. Na naš upit može li nam pjesmu pročitati, odgovorio nam je: »*Pa mogu vam je i otpjevati ako želite.*« I otpjevao nam je tu svoju planinarsku pjesmu nastalu davne 1942. godine, na oduševljenje svih prisutnih. Bio je to Albin Buić, zubar u mirovini, planinar, slikar, streličar i pjesnik. Poživio nam još mnoga ljeta, dragi Albine!

Radić i Starčević na Velebitu

Na Mješovitoj industrijsko-obrtničkoj školi u Karlovcu već osam godina vrlo uspješno djeluje planinarska sekacija u kojoj ima oko 70 učenika. Prošle godine ponovno smo bili na sjevernom Velebitu u planinarskom domu na Zavižanu. Sušretljivi i gostoljubivi domar, moj imenjak Ante Vukušić, upita jednog učenika odakle je i s kime je došao ovamo na Zavižan. »*Mi smo iz Karlovca i došli smo sa Stjepanom Radićem.*« »*Ako ste vi iz Karlovca, onda ste sigurno došli s Antonom Starčevićem, a ne sa Stjepanom Radićem.*« »*Ma imate vi, striček planinar, pravo. To je zbilja Ante Starčević. Znao sam ja da je neki političar samo se nisam odmah mogao sjetiti koji,*«, odgovori zbuđeni učenik.

S UČKE I OKO NJE

Nedjelja, 21. rujna 1986. i 4. memorijalni pochod planinara na Vojak, najviši vrh Učke. S Polkona velika kolona planinara kreće prema vrhu. Ispred mene je velika skupina planinara »cicibana« iz PD »Snežnik« iz Ilirske Bistrice. Veseli su, bezbrižni, razdragani, pričaju i pjevuše. Onda iznenada, jedan pogrešan korak, pad i malo dječeje koljeno začas je bilo u krvi. Kutija prve pomoći

odmah je bila u mojim rukama, a dječe koljeno sanirano i zamotano.

Osam godina poslije, 13. ožujka 1994. u pismu kolegi Vojku Čeligoju, predsjedniku PD »Snežnik«, uzgred spomenem i ovu nezgodu. Već ubrzo, 4. travnja stiže mi od Vojka pismo u kojem između ostalog piše: »Zanimljiv je Vaš osvrt na naš susret pod vrhom Učke. Drago mi je da ste Vat taj ljubazni čovjek koji je pomogao našem dječaku, Aleksandru Ternovcu, kad si je ozlijedio koljeno. Vaše pismo pokazao sam i majci toga dječaka i ona Vam zahvaljuje...« Tako sam nakon osam godina saznao i ime dječaka kome sam sasvim slučajno pomogao pri usponu na vrh naše predivne Učke.

MAHO I MAHO

Za vrijeme moga rada u Mesnoj industriji »Agrokomer« u Velikoj Kladuši bilo je i prilika za planinarske obilaske po bližoj i daljoj okolici. Jednom prilikom vozimo se tako kolega Milorad Radanović i ja, a cilj nam je bio obilazak planinarske obilaznice »Petrova Gora-Bihać«. Uz autobusnu stanicu u Velikoj Kladuši na pločniku stoji jedan mladić. Milorad zaustavlja auto i poziva ga unutra. Mladić uđe i upita zbog čega ste mi stali. »Pa jesu l' ti maho?« upita ga Milorad. »Jesam ja Maho, no odakle Vi mene poznajete?« upita mladić. »Pa jesu l' maho ili nisi?« opet će Milorad. »Ma ja jesam Maho, zovem se Maho Karalić, ali nisam mah'o.« I tako povezosmo mi Mahu, makar i nije mah'o.

NA GOSPODIČNU

Dugogodišnji poznati karlovački planinar, donedavna voditelj planinarske sekcije na Ekonomsko-turističkoj školi u Karlovcu i pročelnik Gorske straže čuvara prirode HPD »Martinščak« je profesor Tomislav Majetić. Jedne nedjelje zaputi se profesor Majetić u planinarskoj opremi do autobusne stanice, pa dalje na izlet. Putem ga susrette znanac i upita ga: »Tomice, kamo si se uputio tako odjeven?« »Pa na Gospodičnu«, odgovori Tomica. Ante začuđeno vrti glavom i promatra ga s nevjericom. »Čuj Tomica, s obzirom na tvoje godine i kondiciju ne bi li se ti zadovoljio i s kakvom dobrodržecom gospođom?«

KUGAN I JANJETINA NA UČKI

Memorijalni pohod planinara na vrh Učke u čast Pazinske odluke o pripojenju Istre i otoka matici zemlji. Treća je nedjelja u mjesecu, 21. rujna 1986. Članovi PD »Dubovac« iz Karlovca već su tradicionalno na tom pohodu. Među njima je i planinar oduvijek zvan Kugan. Došli smo tako i na sam vrh Učke, Vojak. Znajući za njegov dobar apetit i sklonost toploj janjetini s ražnja, netko mu reče da se tamo na onoj strani silaza prema selu Maloj Učki peče janje na ražnju i da se može kući. Ni pet ni šest, a ono se Kugan otputi u naznačenom smjeru. Nakon skoro pola sata traganja za vrućom janjetinom vraća se umoran i zadihan. Upitam ga kakva je bila janjetina i je li skupa. »Makakva janjetina, nema joj ni traga ni glasa. Netko me je dobro prešao i nasamario.« Tada smo se obojica nasmijali. Pa tko bi na vrhu Učke okretao janje na ražnju?

POZDRAV IZ SARAJEVA

U Sarajevu sam služio dio vojnog roka i bio u školi rezervnih veterinarskih oficira u Neđarićima. Sa mnom je služilo i nekoliko planinara iz Slovenije. Tako smo nedjeljom zajedno odlazili na kraće ili dulje izlete u okolicu Sarajeva. Upoznao sam tada dosta sarajevskih planinara i prijatelja. Druženja s njima nastavila su se i poslije prilikom mojih obilazaka bosanskih planina. S nekim sam se redovito dopisivao. Jednom tako primim pismo od planinara i prijatelja Karla Dostala iz Sarajeva. Na prednjoj strani pisma bilo je napisano moje ime i mjesto Karlovac. Umjesto adrese pisalo je: »ona kuća koja se nalazi između pošte i banke, više do banke, s balkonima izvana.« A unutra isprika: »Dragi prijatelju, zagubio sam Tvoju adresu, ali sam uvjeren da će pismo ipak stići do Tebe.« I stiglo je, a kako i ne bi s takvom zornom i preciznom adresom. A moja se kuća nalazi jednu kuću dalje od pošte.

POLO I DR. MRAVUNAC

Dana 22. srpnja 1983. pedesetak članova »Dubovca« iz Karlovca bilo je na društvenom izletu na Triglav. Nakon što su se gotovo svi popeli na najviši vrh, uslijedio je povratak. S nama

je bio i dermatovenerolog dr. Nikica Mravunac. Dan prije u »Staničevoj koći« popio je vodu sumnjive kakvoće, što se drugi dan odrazilo na njegovu zdravlju. Uz to je počela padati i jaka kiša praćena tučom. Nikica je jedva hodao, bio je sav izmoren. Marijan Polanc cijelim putem mu je nosio ruksak, a ja sam mu pomagao da sretno dođe do Aljaževog doma u Vratima. Došavši tam, okrijepio se i malo došao k sebi. Zahvalio nam se na trudu i naporu što smo ga sretno spustili u dolinu, posebno Marijanu koji je nosio njegov teški ruksak. Uz riječi zahvale Nikica je rekao Marijanu: »Čuj, Polo, kad budeš trebao dobiti injekcije dodi k meni pa će ti ja dati preko reda«. »Ne bi li ti meni ipak platio koju hladnu pivicu, umjesto da mi želiš da budem bolestan i primam injekcije?«, uzvrati Polo. Rečeno, učinjeno. I hladne pivice su u tili čas bile na stolu.

SJEĆANJE NA IVICU SUDNIKA

U nedjelju 19. svibnja 1985. održavao se jubilarni planinarski pohod »Tragom prvog izleta HPD-a« trasom iz Samobora, preko Ruda, Velikog dola i Oštrea do vrha Plešivice. PD »Dubovac« organiziralo je društveni izlet, a mnogi su iz Karlovca došli i automobilom. Ipak nisu svi zainteresirani bili taj dan na tom pohodu. Neki od karlovačkih planinara, kada su vidjeli vrlo lijepu značku koja se dobivala na kraju pohoda, odlučili su nekoliko dana poslije u vlastitoj »reziji« obići taj put kako bi dobili značku.

U Samoboru su se raspitivali o tom putu i naveljetli baš na legendarnog samoborskog planinara Ivicu Sudnika. Upitali su ga mogu li obići taj put i dobiti značku. A on im je ozbiljno i precizno odgovorio: »Da dečki, možete ga obići ali ne sada.« »A kada bismo mogli?«, upitale su oni. »Pa možete ga obići za 9 godina, 11 mjeseci, 24 dana, 20 sati i 45 minuta.« Oni nisu vjerovali i čudom su se čudili, ali je gospodin Sudnik zaista bio u pravu i savršeno precizan i jasan jer se pohod održava svakih deset godina.

SUSRET S MEDVJEDOM NA VELEBITU

Od 20. do 22. rujna 1994. na Zavižanu je održan sastanak delegacija Planinske zveze Slo-

venije i Hrvatskog planinarskog saveza. U delegaciji PZS bili su dopredsjednik Janko Mirnik, član predsjedništva Drago Kozole i urednik »Planinskog vestnika« Janko Pribošić. U delegaciji HPS-a bili su Darko Berljak, Nikola Aleksić, Željko Poljak, Vladimir Sor, Mišo Dlouhy, Franjo Novosel, Vlado Novak i ja. Htjeli smo našim susjedima, planinarskim kolegama pokazati Premužičevu stazu. Putem smo na više mjesta nailazili na još svjež medvjedi izmet, a kada smo došli pod Gromovacu, ugledali smo jednog medeka kako do stojanstveno prelazi obližnji greben. Nakon kraćeg odmora kod Rossijevog skloništa krenuli smo prema Varnjači i jami pod njom. Vlado Sor i ja išli smo ispred ostalih. Iza jednog zavoja, u hladovini velikog bora, na debelom tepihu od suhih borovih iglica spavao je velik medvjed. Čuvši naše glasove naglo se podigao i svom silinom sjurio u klekovinu. Ostala je tajna tko se tada više prestrašio: Vlado i ja ili veliki medo koga smo prenuli iz mirnog sna.

IZ PAKLENICE

U drugoj polovici mjeseca rujna za planinare Mješovite industrijsko-obrtničke i ekonomsko-turističke škole organizirali smo u suradnji s HPD »Martinščak« izlet u Paklenicu. Sumorna i oblačna subota nije obećavala puno. I to se i obistinilo. Po kiši smo prolazili podno gorda Anića kuka, uz šumeći potok sve do doma u Paklenici. Nakon odmora u domu vratili smo se u Starograd. Kiša je prestala kao nožem odrezana, zasjalo je toplo rujansko sunce i mi smo potražili osvježenje u topлом moru. Nakon kupanja krenuli smo prema Karlovcu i tada je opet počela dosadna kiša koja nas je pratila sve do Karlovca. Preko mikrofona u autobusu ispričao sam im tada i zgodu koju sam čuo od pokojnog prijatelja Krešimira Mikolčića, glavnog tajnika Matice Hrvatske, kada je u proslorijama HPS održana komemoracija Želimiru Kanturi - Krampusu. Krešo je, evocirajući uspomene na pokojnog Krampusa, opisao kako ga je taj nagovorio na planinarenje. Jednom prilikom vraćali su se sa seminara pravnika iz Hvara. Kada su došli u blizinu Starigrada, Krampus predloži da »skoknu« do doma u Paklenici. I tako su, u odijelima, s niskim cipelama i kravatama, osvanuli u domu. Od tada su Krešimir i njegova obitelj planinari.

HRVATSKI PLANINAR

IZ SREDIŠTA ZAGREBA NA SLJEME - ŠUMSKIM HLADOM!

Odnos Grada Zagreba prema planinarima znatno se mijenjao tijekom vremena - nekad na bolje, nekad na gore. Za razliku od prije 127 godina (godine 1877.), kad je zagrebačko gradsko poglavarstvo poklonilo tek osnovanom Hrvatskom planinskom družtvu svoju lugarnicu na Sljemenu (koju su planinari prigradjnjom pretvorili u Tomislavov dom), gradska je uprava prije dvije-tri godine odlučila planinarima oduzeti sve planinarske kuće na Medvednici, čime je izazvala veliko ogorčenje tisuća zagrebačkih planinara. Osim toga, već se gotovo cijelo stoljeće opire planinarskoj želji da se Medvednica primjereno zaštiti, jer su Gradu preči gospodarski interesi.

No u zadnje vrijeme, čini se, ima pomaka na bolje u odnosu prema planinarstvu. Posebno treba istaknuti datum 2. lipnja ove godine kada je puštena u promet Planinarska staza Grada Zagreba. Toga su dana u Tuškancu predsjednik Republike Hrvatske Stjepan Mesić i predsjednik Planinarskog saveza Zagreba Zdravko Ceraj svečano presjekli vrpcu na početku staze i u pratnji gradskih čelnika obišli njezin prvi dio. U svečanosti su, među ostalima, sudjelovali dogradon-ačelnik Zagreba Milan Bandić, direktor »Hrvatskih šuma« Darko Beuk i voditelj Podružnice Zagreb Darko Vukelić.

»Planinarska staza Grada Zagreba« jedinstvena je po tome što od gradskog središta do vrha Sljemena neprekidno vodi šumskim hladom kao kroz prirodni park, čime se u svijetu može pojaviti rijetko koji grad. Malo je Zagrepčana koji su znali da postoji takva

mogućnost, a i mnogi planinari bili su njom iznenađeni. Staza započinje u Tuškancu, točnije na Dubravkinom putu gdje je ploča s njezinim tlocrtom, penje se kroz šumu, prolazi preko livade Cmrok (ime nastalo od nekadašnje kapelice sv. Roka, njemački zum Rok), mimo Predsjedničkih dvora stiže u Šestine, odakle se nastavlja postojećim starim planinarskim stazama preko Medvednega na Sljeme.

Staza je uz pomoć zagrebačkih planinara dobro markirana, a njezin izvođač (Hrvatske šume, Uprava šuma, Podružnica Zagreb) uredio je u početnom dijelu nekoliko zanimljivih detalja. Ponajprije, na tom je dijelu postavio ploče s natpisima koji šetače upozoravaju na značajne prirode pojave tako da se prva dionica može smatrati »poučnom stazom«. Uspon olakšavaju dva nova lijepa drvena mostića preko potoka, dva odmorišta s drvenim klupama (odmorišta Kraljevec i Donje Prekrije) i nekoliko stubišta na strmijim mjestima, a na Gornjem Prekriju uređen je i vidikovac. Taj prvi dio

Zdravko Ceraj i predsjednik RH Stjepan Mesić na otvorenju staze 2. lipnja

osobito je pogodan za seniore i obitelji s djecom jer je uspon blag, a uz to je svojim dubokim hladom prava blagodat za vrijeme ljetnih vrućina. Cijela staza dugačka je točno 11.618 metara i može se prijeći za četiri sata. Evo njezine satnice:

Dubravkin put - Cmrok	25 min
Cmrok - Gornje Prekrižje	45 min
Gornje Prekrižje - Šestine	25 min
Šestine - Medvedgrad	50 min
Medvedgrad - Sljeme	1 sat 30 min

Staza na nekoliko mjesta prelazi ceste kojima prometuju ZET-ovi autobusi, pa se sve do Šestina put po želji lako može prekinuti i autobusom vratiti u gradsko središte. Gradske ured za prostorno uređenje postavio je potrebnu prometnu signalizaciju na mjestima gdje staza prelazi gradske prometnice, a pri izvođenju rada posvećena je pažnja zaštiti okoliša i očuvanju estetskih vrijednosti park šuma kroz koje prolazi.

Zagrebačka podružnica »Hrvatskih šuma« izradila je ukusan prospekt staze koji sadrži osnovne podatke i zemljovid.

Željko Poljak

8. POPIS OBILAZNIKA HRVATSKE PLANINARSKE OBILAZNICE (siječanj-lipanj 2004.)

pripremio: Zdenko Kristijan, Samobor

BRONČANA ZNAČKA

222. Helena Makarić	Vinica, Duga Resa
223. Stevica Furdek	Vinica, Duga Resa
224. Ivana Kolar	Bilo, Koprivnica
225. Mladen Dijačić	Dubovac, Karlovac
226. Nevenka Kijanić	Dubovac, Karlovac
227. Rudolf Rukavina	Šumar, Zagreb
228. Dragutin Vrlec	Dalekovod, Zagreb
229. Srećko Host	Pliš, Klana
230. Vedran Stipić	Obruč, Jelenje
231. Mirjana Čavljina	Zagreb-Matica, Zagreb
232. Mato Pavlović	Učka, Rijeka
233. Martin Henc	(iz Zagreba, nije član PD)
234. Romina Žiković	Obruč, Jelenje
235. Savo Milanović	Obruč, Jelenje
236. Alisa Čalić Kamenjak, Rijeka	Željezničar, Zagreb
237. Eva Vidoša	Željezničar, Zagreb

SREBRNA ZNAČKA

115. Nenad Mihaljević	Željezničar, Zagreb
116. Tonkica Kekez	Kozjak, Kaštel Sućurac
117. Milan Meden	Maribor Matica, Maribor
118. Jadranko Popović	Obruč, Jelenje
119. Zlatko Šimunić	MIV, Varaždin

ZLATNA ZNAČKA

68. Halima Cimić	Japetić, Samobor
69. Pero Tišljar	MIV, Varaždin
70. Milan Meden	Maribor-Matica, Maribor
71. Jadranka Čoklica	MIV, Varaždin

POSEBNO PRIZNANJE (100 KT)

46. Slavko Patačko	Željezničar, Zagreb
47. Danica Šoić	MIV, Varaždin
48. Milan Božinović	MIV, Varaždin

VISOKO PRIZNANJE (125 KT)

20. Miljenko Haberle	Ericsson - N. Tesla, Zagreb
----------------------	-----------------------------

Lapis Plus d.o.o.
ZASTUPNIK Pro-luX
ZA RH BiH i SLO

Compact dalekozori

Monokulari

ZOOM dalekozori

Kompas

Alu. bat. lampe

Panoramski dalekozori

BESPLATNI PROSPEKTI 01/4677015
www.lapis-plus.hr

HRVATSKI
PLANINAR

ČAROBNI SVIJET BILJAKA IZ KNJIGE DUBRAVKA ŠINCEKA

Naša planinarska, ali i botanička literatura bogatija je za jedno iznimno vrijedno djelo, knjigu »Biljni svijet Ivančice i Ravne gore«, čiji je autor Varaždinac Dubravko Šincek.

Dubravko Šincek, rođen 1962. godine u Varaždinu, od najranijih dana svog djetinjstva zavolio je prirodu i planine. Vrlo brzo napustio je utabane i uobičajene staze krećući se planinom tiho, nemametljivo, uvijek širom otvorenih očiju i srca za njezine skrivene i tajnovite ljepote. Zahvaljujući tome upoznao je Ivančicu i Ravnu goru doslovno kao svoj dom i otkrio daleko više nego što to može obični planinar, šetač, prolaznik planinom. Član je PD »Ravna gora« od 1979. godine, a za svoj rad dobio je brončani i srebrni znak HPS. Jedan je od najboljih poznavatelja brdskog dijela sjeverozapadne Hrvatske. Istražuje ne samo površinu, već i unutrašnjost planine. Godine 1980. otkrio je na izvorišnom dijelu rijeke Plitvice šiplu u kojoj su 1993. g. pronađeni tragovi života pračovjeka. Šipla po njemu nosi ime »Šincekova šipila«. Jedan je od zaslužnih za ponovno otkrivanje crnkaste sase za koju se smatralo da je u Hrvatskoj izumrla vrsta. Za svoje prekrasne fotografije biljnih vrsta dobio je zapažena priznanja i nagrade.

Knjiga »Biljni svijet Ivančice i Ravne gore«izašla je krajem 2003. u izdanju poduzeća »Vall 042«. iz Varaždina i PD »Ravna gora«, Varaždin. Tiskana je u tisuću primjeraka na kvalitetnom papiru, ima 121 fotografiju u boji. Format joj je 17x12 cm. Knjigu je moguće naručiti kod nakladnika »Vall 042« (tel. 042/212-330) ili kod autora (tel.098/93-68-063 ili e-mail: dubravko.sincek@vz.htnet.hr), a stoji 90 kuna.

Predgovor knjizi napisao je dr. Gordan Lukač, pojavivši njenu kvalitetu i preporučivši je kao vrlo vrijedno djelo koje uz svoju znanstvenu ima i popularnu, edukacijsku i zaštitarsku funkciju.

U knjizi je obrađeno 116 taksona zanimljivih, rijetkih i ugroženih biljnih vrsta Ivančice i Ravne gore, pri čemu je svaka biljka označena oznakom stupnja ugroženosti prema »Crvenoj knjizi biljnih vrsta RH«, uz si sistematisiran i jasan pregled.

Svakako bih Vam, dragi čitatelji, željela prenijeti svoj doživljaj Dubravkove knjige. Kad mi je autor donio rukopis, iako dobro upoznata s njegovom dugogodišnjom ljubavlju prema prirodi i cvijeću, svejedno sam bila vrlo radoznala pitajući se što me sve očekuje na tim stranicama. Čitajući ih, postajala sam sve više i više očarana i oduševljena stručnošću kojom moj bratić, iako nije ni biolog ni botaničar, tako vješto barata i tako se dobro snalazi u svijetu bilja. No, knjiga, iako stručna, nipošto nije suhoparna, naprotiv, čita se tečno i stoga će biti zanimljiva planinarima, ljubiteljima prirode, biologima, botaničarima, ali i onima koji o bilju malo znaju, ili pak, ne mičući se iz svoje fotelje, žeze zaviruti u taj čarobni svijet biljaka Ivančice i Ravne gore.

Pisana jednostavno, razumljivo, ali stručno, donosi znanje i obogaćuje poznavatelje planinskog bilja, te na prihvatljiv i pristupačan način približava sadržaj i onima koji o ovoj vrsti bilja malo znaju ili pak o tome nisu niti razmišljali. Nakon čitanja nitko neće ostati ravnodušan ni isti, jer knjiga upravo poziva na aktivnost, prije svega

na konkretnu zaštitu bilja, šuma, livada, na zaštitu cijelokupne prirode u kojoj živimo, a sve manje za nju marimo, uzimajući je zdravo za gotovo.

Ova je knjiga i svojevrstan doprinos borbi za očuvanje Ivanšćice i Ravne gore, poziv da najprije dobro upoznamo to biljno bogatstvo, sagledamo njegovu neizrecivu ljepotu i pravu vrijednost i zaštiti to biljni svijet odnoсеći se pravilno prema njemu. Autor poziva ovom knjigom ne samo da valja zaštiti bilje Ivanšćice i Ravne gore (zapravo bilje svih planina), već se zalaže da se sačuva nazivlje planinskih vrhova, livada, putova i staza ovih planina i vratи u uporabu u njihovom pravom, izvornom obliku. U izvjesnom smislu knjiga je i povijesni dokument, jer u vremenu nastajanja, dok je Dubravko marljivo obilazio znane i većini neznane kutke Ivanšćice i Ravne gore, predano pronađenje bilje za koje mnogi i nisu znali da raste na ovim prostorima, fotografirao i obrađivao materijale, vrijeme je protjecalo, a nažalost i neke od biljaka nestale su s ovih prostora, najčešće krivicom čovjeka, njegovom pogrešnom aktivnošću ili pasivnošću, te tako ostale zabilježene i sačuvane jedino još u ovoj knjizi.

I kao što dr. Gordan Lukač u završetku predgovora navodi: »Mislim da će knjiga pronaći put do svakog zaljubljenika u prirodu i u ovaj uistinu bogat i zanimljiv biljni svijet, te da će je nabaviti ne samo čitatelji s područja varaždinske okolice, već i iz cijele Hrvatske.« I ja Vas pozivam, dragi čitatelji »Hrvatskog planinara«, pročitajte ovu knjigu i uživajte u čarobnoj ljepoti biljnog svijeta Ivanšćice i Ravne gore.

prof. Mira Šincek

MARIN BANOVIĆ: MOJE PJESE - MOJI SNOVI

Nedavno je iz tiska izšla knjiga pjesama »Moje pjesme - moji snovi« iz pera Marina Banovića, poznatog kaštelanskog planinara. Marin je rođen 1930. godine u Kaštel Kambelovcu i član je tamošnjeg HPD »Ante Bedalov«.

Ova zbirka pjesama njegov je prvijenac, a sve su pjesme, manje - više, dobro poznate svim dalmatinskim

Marin Banović sa Šibenskim planinarkama

foto: Ante Juras

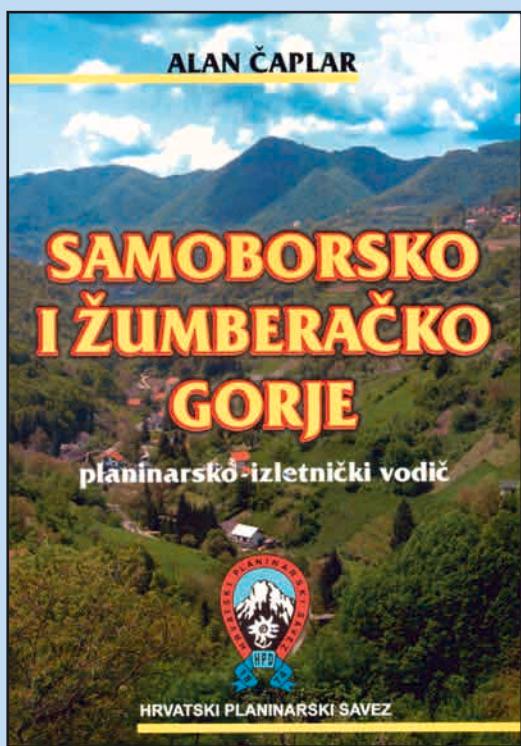
planinari, a zasigurno i šire. Marin ih je predstavio i recitirao na svim većim planinarskim skupovima, a neke su, kao »Dom pod Koludrom«, svojevrsna himna HPD »Ante Bedalov«, i uglazbljene te se pjevaju s užitkom.

Zbirka je tiskana u vlastitoj nakladi na 73 stranice i sadrži 62 pjesme raspoređene u četiri poglavlja: U okrilju duše, U okrilju planine, U okrilju sporta i U okrilju eroza. Marin je pučki pjesnik, pa su mu i pjesme takve. Ne treba ih, stoga, gledati okom kritičara, već okom prijatelja. Sve su mu pjesme, posebno one »planinarske«, u znaku ljepote i poštivanja prirode, ljudi i planina. Dok ih čitamo, osjećamo tu ljepotu i prisjećamo se nezaboravnih zajedničkih druženja dalmatinskih planinara negdje na Kozjaku, Mosoru, Promini ili Velebitu. Zato hvala Marinu što nam je podario svoje pjesme i sačuvao uspomene.

U predgovoru zbirke piše kako je pjesnik po poznatom kineskom zodijaku »rođen u znaku konja, s ovim osobinama: nestrljiv, avanturist, simpatično otvoren i povjerljiv, svoju slobodu cijeni iznad svega, samouverljiv i glasan...«. Zato je Marin redovito u planini, uređuje i brine o kući »Pod Koludrom« na Kozjaku i još uvek trči. Postao je i maratonac s nizom medalja i priznanja. Kondiciju održava posebnim načinom zdrave prehrane i, naravno, planinarenjem. Dobitnik je Nagrade grada Kaštela za zaštitu, oplemenjivanje i unapredavanje okoliša.

Preporučujem vam, pročitajte Marinove pjesme. Zbirka se može naručiti na telefon 021/221-650.

Ante Juras

NOVI VODIČ PO SAMOBORSKOM I ŽUMBERAČKOM GORJU

Hrvatski planinarski savez tiskao je tijekom ljeta vodič pod naslovom »Samoborsko i Žumberačko gorje«. Riječ je o novom, bogato ilustriranom planinarskom-izletničkom vodiču od 168 stranica B6-formata s opisom svih markiranih putova i planinarskih ciljeva na području Samoborskog i Žumberačkog gorja. To prostrano područje, poznato po gustoj i razgranatoj mreži putova, tako je nakon dugo vremena dobilo nov planinarski vodič, prvi u boji. Uz uvodna poglavila o obilježjima gorja i gradu Samoboru, sadržaj je podijeljen u 7 cjelina i to Plešivica i Okić, Oštrelj, Japetić, Noršića Plešivica i Višnjevec, Istočni dio Žumberka, Sveta Gera i Žumberačko podgorje.

Vodič ima više od 200 atraktivnih ilustracija i 10 shematskih zemljovida, a autor mu je Alan Čaplar. Tiskanje je potpomogla Turistička zajednica Zagrebačke županije. Vodič se može nabaviti ili naručiti u Uredu HPS, Kozarčeva 22, tel. 01/48-24-142 i 01/48-23-624, e-mail: hps@inet.hr. Cijena je 40 kuna.

IZDAN DNEVNIK ZAGREBAČKOG ROMARSKOG puta

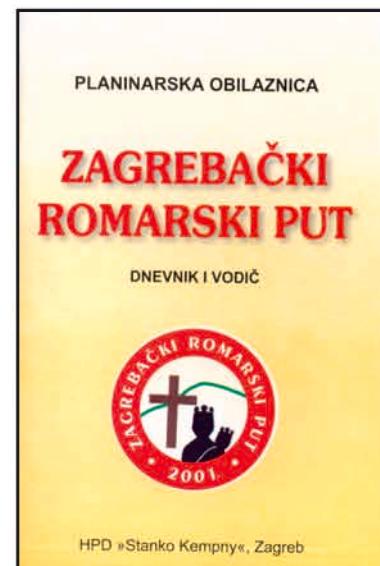
Početkom kolovoza iz tiska je izašao dnevnik planinarske obilaznice »Zagrebački romarski put« koju je 2001. pokrenulo zagrebačko HPD »Stanko Kempny«. Riječ je zapravo o hodočasničkom putu koji vodi od Ksavera preko Medvednice do Marije Bistrice i nazad do Markuševca, a ima 14 KT (pretežno crkve i kapele) i može se obići u dva dana. HPD »Stanko Kempny« organizira nekoliko puta godišnje skupni obilazak ovoga puta.

Dnevnik ima 40 stranica, a sadrži opis trase puta, shemu i nekoliko fotografija te prostor za pečate. Može se za 25 kuna nabaviti kod autora dnevnika Tomislava Pavlina, 01/61-40-016 ili 091/53-76-172.

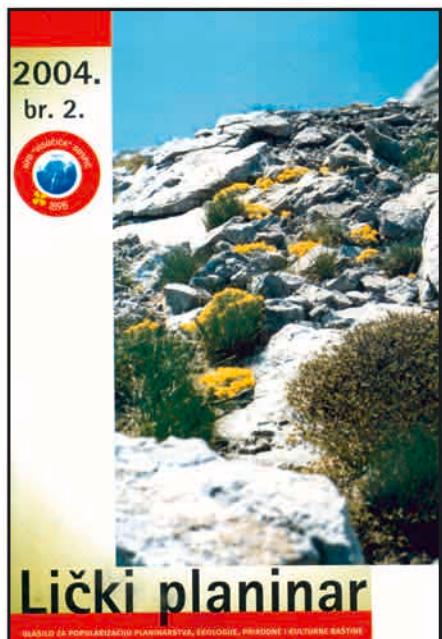
Alan Čaplar

LIČKI PLANINAR 2, 2004

Drugi ovogodišnji broj »Ličkog planinara«, tiskan u srpnju, po običaju donosi niz zanimljivih članaka o Velebitu, njegovoj prošlosti i o bilnjom svijetu. Na naslovnici je snimak točila s velebitskom degenijom u cvatu. Osobito je zanimljiv uvodni članak dr. Vladimira Jelaske o postanku i geološkim zanimljivostima Dabarskih kukova, a slijede članci »Od Žigljena do vrha Velebita«, »Planinarenje srednjim

HPD »Stanko Kempny«, Zagreb

Velebitom», »Velebit - granica koja je spajala, a ne razdvaja«, slikovni prilozi »Čvrste velebitske volte« i »Voda - bogatstvo III. milenija«, a zatim prilozi o velebitskoj flori i speleologiji. Svi su članci popraćeni lijepim i atraktivnim snimkama u boji, tako da je časopis zanimljiv i onima koji će ga samo listati. Format časopisa je A5, a ima 32 stranice. Urednici i ujedno najzastupljeniji autori su predsjednica HPD »Visočica« Ana Lemić i predsjednik HPD »Prpa« Vlado Prpić.

»Lički planinar« može se naručiti na tel. 098/245-174 (Ana Lemić) ili nabaviti prilikom posjeta planinarskom domu »Prpa« na Baškim Oštarijama.

Alan Čaplar

ISPRAVAK

U prošlom broju objavili smo popis planinara koji su do danas dobili dobili priznanje Hrvatskog planinarskog savreza u obliku Plakete. Pogreškom na popisu nedostaju sljedeća tri imena: Ivanišević Miroslav, Samobor, Sunko Milan, Split i Zupanc Dražen, Zagreb.

14. ALPE-ADRIA KUP U ORIJENTACIJSKOM TRČANJU

Zadovoljstvo koje su po završetku trodnevnih natjecanja ovogodišnjeg, četrnaestog po redu Alpe-Adria Kupa, osjećali organizatori i natjecatelji najbolji je dokaz uspješnosti ove priredbe. Natjecanje posvećeno 130. objetnici organiziranog planinarstva u Hrvatskoj, održano je 25.-27. lipnja, organizator je bio Orijentacijski klub »Ris« iz Delnica, a privuklo je 300 natjecatelja iz deset europskih zemalja i Australije. Svi su natjecatelji, bez obzira na krajnje rezultate, mogli uživati u izvrsno pripremljenom natjecanju i po svim orijentacijskim kriterijima vrlo zahtjevnim stazama na novom orijentacijskom području »Lividraga« kraj Gerova, čija je najveća

Na kontrolnoj točki

Proglasenje pobjednika u Lividragi

prednost raznolikost terena. Ovdje se na malom prostoru mogu pronaći tipični kraški oblici, ali i reljefni oblici planinskog i kontinentalnog tipa terena. Zbog svega toga Lividraga je u ovom trenutku jedno od najatraktivnijih orijentacijskih borilišta u Hrvatskoj, pa i u ovom dijelu Europe.

Zemljopisni smještaj Gorskog kotara i dosadašnja iskustva u organizaciji orijentacijskih natjecanja (Europsko vojno prvenstvo u Delnicama 1998., Svjetsko vojno prvenstvo u Crnom Lugu 1999., Croatia Open...) kao i kvalitetne karte izrađene prema IOF - standardima (Delnice 1:15.000, Crni Lug 1:10.000, Brloško 1:10.000, Zrinski vrh 1:10.000...) kojima je pokriveno goransko područje, pružaju gotovo idealne uvjete za klupske i reprezentativne pripreme, te, naravno, i za održavanje izazovnih natjecanja. Nije pretjerano reći da se Gorski kotar tijekom nekoliko posljednjih godina, uvelike zahvaljujući aktivnosti »Risa«, pretvorio u pravi mali raj za orijentaciste.

U brojnoj i pažnje vrijednoj konkurenciji najviše uspjeha nakon utrka na kratkim i klasičnim stazama imao je Austrijanac Thomas Krejci (AAT Steiermark) koji je ostvario vrijeme 129:38. Drugo mjesto osvojio je mađarski natjecatelj Peter Vonjo (AAT Baranya) u vremenu 131:49, a treći je bio Petar Delić (AAT Hrvatska) koji je u dvije utrke ostvario vrijeme 134:31. U najjačoj ženskoj konkurenciji dvodnevne utrke najbolje je istrala Britanka Janine Hensman (OS Forth Valley) ostvarivši rezultat 90:19. Drugo mjesto, s vrlo malim zaostatkom (91:01), osvojila je Talijanka Renate Fauner (AAT Veneto) ispred svoje klupske kolegice Helge

Bertoldi koja je ostvarila vrijeme 97:39. Valja istaknuti da su održane i dvije utrke za svjetsku rang listu (WRE) i to na kratkim i dugim stazama.

Najviše medalja u pojedinačnoj konkurenciji osvojili su orijentacionici iz Hrvatske. Od 21 medalje čak osam za Hrvatsku osvojili su orijentacionici delničkog kluba. Zlatne medalje osvojili su Andrej Barić M20, Bojan Vukonić M18, Katarina Mihaljević Ž16, srebro je pripalo Lindi Štimac Ž20 i Anamariji Tusić Ž16, a brončano odlije zasluzili su Nina Štimac Ž20, Lorena Čop Ž12 i Matjaž Štanfel M16.

U ekipnoj konkurenciji za Alpe-Adria Cup, nakon dvodnevnih pojedinačnih i završnih utrka štafeta, najviše bodova (235) skupili su natjecatelji mađarske Baranye, druga je Hrvatska (234), a treće mjesto osvojila je talijanska pokrajina Veneto.

Marinko Krmpotić

PJEŠAČENJEM DO ZDRAVLJA OKO KURINA

PD »Strilež« organiziralo je 23. svibnja 15. akciju »Pješačenjem do zdravlja« u planinskom zaleđu Crikvenice. Baza je bila planinarska kuća »Kurin«, a obilaznici su prošli kružnom stazom Kurin - Godišnje - Pavlov dolac - Potoča dol - Kurin. Vodiči su bili Damir Margan, Martin Žarić, Hicela Margan i Darko Gašparović. Sudjelovalo je 79 planinara iz 7 planinarskih udruga: »Platak«, »Kamenjak«, »Obruč« i »Učka« iz Rijeke, »Bazovica« Ilirska Bistrica, »Petehovac« Delnice i »Strilež« Crikvenica. Za treće sudjelovanje dobilo je tri naestoro sudionika brončanu značku, za peto sudjelovanje jedna sudionica srebrnu značku, te za osmo sudjelovanje jedan sudionik zlatnu značku.

Damir Margan

ZAČASNI ČLANOVI SARAJEVSKEGO HPD »BJELAŠNICA 1923«

Prije izvjesnog vremena Upravni odbor HPD »Bjelašnica 1923« iz Sarajeva odlučio je začasnim članovima društva proglašiti uzoritog kardinala Vinka Puljića, banjalučkog biskupa Franju Komaricu i akademika

Ivana Supeka. Diplome začasnog člana oni su primili s velikim zadovoljstvom jer je, kako rekoše, »začasno članstvo čast ali i obveza u potpori plemenitim ciljevima koje planinari ostvaruju u svakodnevnom kontaktu s prirodom a posebice u odnosu njihova angažmana na

očuvanju planinskog okoliša«. Izaslanstvo HPD »Bješnica 1923« izrazilo je posebnu zahvalu kardinalu Puljiću što je osobno posredovao kod Svetog Oca Ivana Pavla II da podijeli svoj apostolski blagoslov našemu društvu.

prof. Tomislav Batinić

18. - 19. 9.	Memorijalni pohod planinara na Učku <i>Učka</i>	PD »Kamenjak«, Rijeka Fehim Buševac, 091/5028235
18. 9.	Noćno orijentacijsko natjecanje <i>Krndija</i>	HPD »Krndija«, Našice Nikola Matasić, 098/16-73-266
19. 9.	Dan HPD »Železna gora« <i>Mohokos</i>	HPD »Železna gora«, Čakovec Zoran Marciuš, 040/390329, 091/5907527
19. 9.	Dan HPD »Zanatlijia« <i>Medvednica, Hunjka</i>	HPD »Zanatlijia«, Zagreb Josip Majnarić, 01/46-35-632
19. 9.	Jesenski susret na Belecgradu <i>pl. kuća Belecgrad</i>	HPD »Belecgrad«, Belec Stjepan Hanžek, 049/460-070, 091/79-41-399 Katica Bucifal, 049/460-135
25. 9.	80. obljetnica osnutka HPD »Sisak« <i>Sisak</i>	HPD »Sisak«, Sisak Roko Nikolić, 044/565-260 Mile Božičević, 044/535-374
26. 9.	3. Susret planinara Vrbovsko 2004 <i>Motel Hajdine - Lovnik - Lukovdol</i>	PD »Kozarac«, Vrbovsko Tatjana Kušić, 051/875-984 Brankica Mišić-Mares, 051/875-072, 098/261-269, mla
26. 9.	Dan HPD »Zagreb-Matica« <i>pl. dom Ivan Pačković, Puntijarka</i>	HPD »Zagreb-Matica«, Zagreb HPD »Zagreb-Matica«, 01/48-10-833
2. 10.	Kestenijada na Bilogori <i>Pl. kuća Rudi Jurić, Pesek</i>	HPD »Pevec«, HPD »Bilo«, Koprivnica Damir Sredoselec, 098/19-91-940 Ivica Kušek, 048/624-709, 091/25-10-571
8. 10.	Dan HPD Željezničar <i>Oštре</i>	HPD »Željezničar«, Zagreb Zvonimir Brkašić, 01/2435-956, 098/660-512
9. 10.	Kestenijada <i>Staza Gordana Lederera</i>	PD »Medvečak«, Zagreb Alida Petani, 4821-060
10. 10.	Pohod istočnom Medvednicom <i>Zelina - Kladeščica - Grohot - Blaguša</i>	PD HPT »Sljeme«, Zagreb Mladen Grubanović, www.hpd-sljeme.hr
10. 10.	11. tradicionalni gljivarski vikend <i>Lovački dom »Vepar«, Lukovo</i>	PD »Strilež«, Crikvenica Damir Margan, 051/421-157 Josip Pravdića, 051/785-358

SUDJELUJTE U FOTO-NATJEČAJU »HRVATSKOG PLANINARA«!

Urednički odbor »Hrvatskog planinara« priređuje foto-natječaj radi prikupljanja kvalitetnih snimaka za objavljivanje u časopisu i drugim izdanjima HPS. U natječaju mogu, sa svojim snimkama, sudjelovati svi zainteresirani planinari osim članova Uredničkog odbora.

Za natječaj se primaju dijapositivi, fotografije formata 13x18 cm (ili veće) ili digitalne snimke formata 1200x1600 pixela ili većeg, koje nisu računalno doradene. Fotografije ili dijapositivi mogu se poslati kao originali, a mogu se i dati na skeniranje u foto-studiju i poslati u tako digitaliziranom obliku. Snimke treba do 20. listopada 2004. poslati na adresu uredništva: **Hrvatski planinarski savez, Kozarčeva 22, 10000 Zagreb**, uz naznaku »za foto-natječaj »Hrvatskog planinara«.

Snimke ne smiju biti već objavljene u HP. Na snimkama treba biti naziv ili naznaka što je na njima prikazano. Upućivanjem na natječaj, pošiljatelji jamče da su kao autori snimaka suglasni da se snimke objave u časopisu.

Snimke će ocjenjivati Urednički odbor HP, pri čemu članovi Uredničkog odbora, osim urednika, pri izboru neće biti upoznati tko je autor koje slike. Prednost pri izboru imat će slike dobre kompozicije i li-

jepih boja, te atraktivni snimci iz hrvatskih planina. Snimke će se ocjenjivati pojedinačno, ne kao kolekcija.

Teme su:

- a) vrhovi Hrvatske planinarske obilaznice
- b) hrvatske planinarske kuće
- c) čovjek i planina
- d) planine i planinarenje na jadranskim otocima
- e) slobodni motivi iz hrvatskih planina

U svakoj temi jedan autor može sudjelovati s najviše 10 snimaka. Onome tko pošalje više od 10 snimaka za neku temu ili ne označi koje slike pripadaju kojoj temi, urednik će napraviti predselekciju i razvrstati snimke u odgovarajuće teme.

Rezultati natječaja objavit će se u časopisu, najuspjelije snimke bit će tiskane na naslovnicu, duple-rici ili drugdje u časopisu u idućih godinu dana, a autori triju najboljih snimaka u svakoj kategoriji bit će i simbolično nagrađeni. Nagrade mogu primiti jedino preplatnici časopisa koji uredno plaćaju preplatu.

Sve primljene fotografije, dijapositivi i CD-i bit će na zahtjev nakon natječaja vraćeni pošiljateljima najkasnije do 10. studenoga 2004.

Urednički odbor HP

CORVUS C46
527,00 kn

ELIOS A42
389,00 kn

PANDION C49
378,00 kn

CROLL B16
271,00 kn

GRI GRI D14
475,00 kn

ASCENSION B17
307,00 kn

MICRO E03
138,00 kn

REVERSO D15
157,00 kn

ZOOM E04
194,00 kn

TIKKA E43P
235,00 kn

SAXO E35
138,00 kn

ZIPKA E44P
277,00 kn

hands
free
lighting

OVLAŠTENI ZASTUPNIK ZA REPUBLIKU HRVATSKU
HIMALAYA SPORT d.o.o. VARAŽDIN, VRAZOVA 8c
TEL/FAX : 042/313-701
himalaya-sport@email.htnet.hr

NA POKAZ OVJERENE PLANINARSKE ISKAZNICE OSTVARUJETE POPUST OD 10 % !